
MIRKO JANKOV

DVA TRADICIJSKA KOLENDARSKA NAPJEVA IZ SOLINSKOGA

PODRUČJA U IZVEDBI PUČKIH PIVAČA GOSPE OD OTOKA:

KONTINUITET I PROMJENE GLAZBENO-KULTURNOGA I DRUŠTVENO-

-VJERSKOGA (KON)TEKSTA

Izvorni znanstveni članak

UDK:27-535.35:398.332.416] (497.583Solin)

NACRTAK

U članku se obrađuju dva tradicijska kolendarska napjeva iz Solina u izvedbi *Pučkih pivača Gospe od Otoka*: još uvijek aktualan troglasni napjev *Lipa grana od orija*, te onaj jednoglasni, upadljivo jednostavniji, *Tri su Kralja idrila*, desetljećima već izvan uporabe, a koji su po prilici do 1970-ih godina pjevale skupine solinske djece prigodom božićnoga čestitanja, navlastito pak ministranti dok su u pratnji svojega župnika išli u blagoslov kuća. Na ovim dvama primjerima (koji su dakle nekada bili, ili još uvijek jesu, u slučaju prvonavedene kolende, neizostavnim dijelom solinskoga »božićevanja«) na plastičan se način dade ocrtati lokalna tradicijska vokalna izričajnost »u malom«, ali i osebujno preklapanje glazbenih sfera profanoga i sakralnoga kroz prizmu njihove pučke (re)interpretacije. Posredstvom šest obrada veće (i daleko poznatije) kolend(re), ilustrira se i povezanost dotične vrste tradicijskoga izričaja s onim na pučkim intonacijama osmišljenim, skladanim, čime je i sam napjev *Lipa grana od orija* (nekad i pod drugim imenom) uzmogao ući u koncertne repertoare pojedinih (polu/profesionalnih) vokalnih sastava u solinskome okružju, ali i izvan njega i tako zadobiti širu diseminaciju i bolju javnu vidljivost.

Ključne riječi: kolend(re); tradicijski (božićni) običaji; pučko crkveno pjevanje; pučko svjetovno pjevanje; klape; Solin; Dalmacija

Suvremena istraživanja su ukazala (naročito u naše vrijeme) na koegzistenciju različitih stilova i tradicija, oblika i sadržaja od kojih je sazdana glazbena kultura nekog podneblja. U različitim okolnostima, gdje ih zapljuskuju različiti glazbeni izvori, ljudi grade svoj glazbeni identitet. Taj identitet je veoma kompleksan i rastezljiv, što nipošto ne priziva negativne konotacije. On samo naglašenije ističe širinu problematike koju smatramo jednom od istinskih izazova znanstvenika.¹

Nikola Buble

UVOD

I u građanskom i u crkvenom kalendaru pojedini dani i vremena – prirodno – imaju važnije ili barem specifično mjesto u odnosu na preostale, »obične« nadnevke. Povezani često i s godišnjim ciklusima, odnosno izmjenama faza radnih

¹ Buble, Nikola: *Kulturološki pristup glazbi*, Split: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu – Ogranak Matice hrvatske Split, 2004., str. 13.

procesa i odmora, ustaljenih proslava i sl., oni »istaknutiji dani« i njihovi »kalendarski susjedi« povezuju ova dva vremensko-značenjska konteksta – primjerice Božić i Novu godinu sa zimskim predahom, odnosno blagdansko ozračje s redovitim zaključivanjem tekućih godišnjih poslova i planiranjem nadolazeće godine.

Mada su crkvena slavlja nekada jasnije markirala i dnevne, tjedne, mjesečne i godišnje ritmove »građanske provenijencije«, vjersko svečarsko raspoloženje, karakteristično osobito za dvije temeljne kršćanske svetkovine, Uskrs i Božić, potom i mnoge blagdane Blažene Djevice Marije ili nekog od nebeskih pokrovitelja, uvijek ih je prisno pratilo. Pa iako se čini da je u recentnome vremenu do (javnoga/medijskoga) izražaja posebno došao tzv. konzumeristički duh, a ne prvotna blagdanska poruka i pripadajući joj duhovno-moralni aksiomi, ipak se i u slojevima ovovremene životne zbiljnosti pažljivim iščitavanjem imanentne joj slojevitosti dade uočiti njezina prvotna (pret)kršćanska podloga i intonacija.

U prilog navedenoj tvrdnji neka nam posluži kolenda²/kolendra³ – pjesma puna čestitarskih pohvala i dobrih želja, poetsko-glazbeni koloplet pogleda i nada koje kolendari zdušno izriču svojim domaćinima. U samim početcima (još u pretkršćanskim vremenima) osmišljena je kolenda zacijelo spontano, da bi potom s vremenom, makar tamo gdje se uzmogla oteti modernizaciji života i »globalističkim trendovima« te uopće sačuvati u praksi, postala tradicijski, manje ili više uspio spoj teksta i glazbe – kao sastavak uvijek dobro poznat, prisan, drag i domaći, konačno i kao medij koji u sebi (u najmanju ruku latentno, no često i posve eksplicitno) povezuje dane kršćanske i svjetovne svijesti i povijesti.

Neće zvučati kao pretjerivanje ustvrdimo li da, kao takva, kolenda posjeduje u sebi i s(p)retno osmišljen spoj sociološke i utilitarističke naravi jer kolendarima – makar u svojemu izvornom kontekstu – ona pruža prigodu i da pjesmom nekoga (kao »sinkronizacijskom nadgradnjom« sama čestitarskoga čina) počaste, a da posljedično i sami poluče određeno uzdarje te usputno ostvare ugodnu društvenu interakciju. Slikovito rečeno, kolenda tako postaje kodificiranom zvukovnom pratnjom dinamizmu i recipročnosti davanja-primanja (što je uopće druš-

2 Opširnije o ovoj i srodnim temama u: Lozica, Ivan: Došli smo vam kolendati, u: Naila Ceribašić – Grozdana Marošević (ur.): *Glazba, folklor i kultura, Svečani Zbornik za Jerka Bezića*, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Hrvatsko muzikološko društvo, 1999., str. 163-173.; Milčetić, Ivan: Koleda u južnih Slavena: na osnovi istoričkih vijesti, narodnih pjesama i običaja našeg vremena, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, knjiga 22, Zagreb, 1917., str. 1-124.; v. natuknice Kòleda; Kolèdar; Kolèdarski; Kòledo; Kolèdovati; Kòledski; Kòledva; Kolèdvač; Kòledvati; Kòlenda; Kolèndar; Kolèndati; Kòlendra; Kolèndrati u: Šetka, Jeronim: *Hrvatska kršćanska terminologija*, II. izmijenjeno, popravljeno i upotpunjeno izdanje, Split: »Marija«, 1976., str. 128-129. Usp. i <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32376> (pristup 19. ožujka 2022.).

3 S obzirom na činjenicu da članovi *Pučkih pivača Gospe od Otoka* (nazivanih gdjekad i *Pivači Salone*) svoj kalendarski napjev *Lipa grana od orija* redovito – jednostavno – nazivaju *Kolendrom* (pisanom velikim slovom), isti pojam rabi ću dosljedno (u kontekstu obaju solinskih napjeva, s razlikovnošću velikoga početnog slova za veći napjev); u općem pregledu, međutim, služiti ću se generičkim, daleko poznatijim terminom – »kolenda«.

tveno prisutna zakonitost, navlastito pak u blagadanskome ozračju), odnosno od (dijela) društvene zajednice usvojenom i odnjegovanom protokolarno-muzikalnom gestom. Koliko god da je »tradicijom posvećena i (pred)određena«, uvijek ima i prostor rezerviran za (pučku) ekstemporaciju, sažeto iskazivanju znanja i životnoga iskustva, humora i shvaćanja⁴ – kojim novim stihom ili pak modifikacijom interpretativnoga tona izvedbe same. Stupnjevi tekstovne i glazbene osmišljenosti pritom doista mogu biti različiti, no bili oni naturalistični ili metaforični, slikovito-neobični ili predvidivo-šablonizirani – ponekad na rubu banalnosti (npr. »U kršćana lipa vira / Komad lipog paškog sira.«⁵), gdje kad međutim i pomnije složeni (i samim time umjetnički relevantniji) – povezuje ih redovito dobra volja, stoljećima odnjegovana uljuđenost te iskrena čestitarska nakana.

PRISTUP

Ne ulazeći ovdje u osvrt na kompleksnost historijata kolendarskih običaja i napjeva, napose onih u Dalmaciji⁶ kao prostora koegzistencije raznolikih/raznorodnih glazbenih sadržaja i društvenih navada, želja mi je – ponajprije u svjetlu sagledavanja glazbe kao dijela života, kulture, (žive) tradicije pa i (lokalnoga) identiteta⁷ – izložiti slučaj dviju kolendarskih pjesama iz solinskoga područja u izvedbi *Pučkih pivača Gospe od Otoka*⁸ iz Solina, tj. opisati glazbeno-kulturni i društveno-vjerski (kon)tekst te konstante i promjene u izvođenju i perpetuaciji ili nestanku nekog od odnosnih dvaju naslova.⁹

4 Usp. Kalogjera, Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu, *Sv. Cecilija*, god. XVI., br. 1, 1922., str. 6.

5 Kalogjera, Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu, *Sv. Cecilija*, god. XVI., br. 1, 1922., str. 6.

6 Opširnije o ovim temama u: Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015.; Zaninović, Antonin: Nekoliko kolenda iz Dalmacije, *Sv. Cecilija*, god. XXXII., br. 6, 1938., str. 182-186.

7 Usp. Buble, Nikola: *Glazba kao dio života: etnomuzikološke teme*, Split – Trogir: Umjetnička akademija u Splitu – Matica hrvatska ogranak Trogir, 1997.; Buble, Nikola: *Kulturološki pristup glazbi*, Split: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu – Ogranak Matice hrvatske Split, 2004.

8 Opširnije u: Stipišić, Ljubo (ur.): *Pučki crkveni i svjetovni pjevači Solina. Pivači Salone: glagoljaško pjevanje Solina* [autor teksta: Siniša Vuković], Solin: Općinsko poglavarstvo, 2002.

9 Na prijateljskoj i kolegijalnoj susretljivosti i pomoći, odnosno svjedočanstvima i ustupanju materijala potrebnih za upotpunjavanje ovoga članka, osim *Pučkim pivačima* na čelu s Antom Paraćem, srdačno zahvaljujem i ravnatelju FDK-a Omiš gosp. Miji Staniću, etnomuzikologu dr. sc. Jerku Martiniću, skladatelju mo. Krešimiru Magdiću, skladatelju mo. Dušku Tambači, kapelniku splitske prvostolnice mo. don Šimi Maroviću, koordinatrici projekta Zavičajna kuća Dalmatina i Ljubin tinel GKMM-a gđi Herci Ganza te ravnateljici FA *Lindō* gđi Dubravki Sarić.

Riječ je pritom o troglasnu muškome napjevu *Lipa grana od orija* (Primjer 1) te jednoglasnome, upadljivo jednostavnijemu, naziva *Tri su Kralja*¹⁰ *idrila* (Primjer 2). I dok je prvospomenuti napjev aktualan, potonji je, po prilici od 1970-ih godina, izvan uporabe.¹¹ Do tada su ga, sjećaju se toga još stariji članovi *Pučkih pivača*, pjevale skupine solinske djece školskoga uzrasta prigodom uobičajena božićnoga čestitanja, navlastito pak ministranti dok su u pratnji mjesnoga župnika išli u blagoslov kuća. Štoviše, još u prvoj polovici XX. stoljeća (a moguće i prije toga) pjevale su ga (jednoglasno) i dječje grupe u Solinu prilikom kolendranja koje su i sami običavali činiti u božićnome vremenu.¹²

Kao životni prostor snažne društvene preobrazbe tijekom XX. stoljeća, što je napose izraženo i u najnovijim vremenima, Solin je doživio »tektonski pomak« s negdašnjega stupnja ruralne sredine i tranzitne prigradske postaje do statusa grada (srednje veličine), koji trajno privlači nove žitelje te – suprotno općim hrvatskim trendovima – dosljedno ostvaruje nezanemariv prirodni priraštaj.¹³ U takvim (načelno pozitivnim) društvenim okolnostima ne treba nas čuditi, međutim, da je sam Solin (bilo je to evidentno još u drugoj polovici prošloga stoljeća) doživio krizu svojega lokalnog/tradicijskog identiteta, jednako kao i narušavanje ili transformaciju svoje javne manifestativnosti i u svjetovnoj i u crkvenoj sferi.¹⁴

Nije teško uočiti da je mnogo toga baštinskoga s prodorom urbanizma i modernoga načina života nestalo, ili je na putu da doživi sličnu sudbinu,¹⁵ a jedan od rijetkih predajnih fenomena koji se takvu trendu još uvijek postojano odupire upravo je solinsko pučko svjetovno i crkveno pjevanje – javno najvidljivije zahvaljujući upravo *Pučkim pivačima Gospe od Otoka*, muškoj pjevačkoj skupini

10 Kazivač Ante Parać ponekad za riječ »Kralja« rabi podjednako i lokalni izgovor pa kaže »Kraja«, jednako kao što je kod pjevanja upotrijebio i skraćenu riječ »idr'la«, namjesto »idrila« (kako, međutim, stoji navedeno u samu naslovu), a sa značenjem »išla« (a ne »jedrila«).

11 Prema kazivanju članova *Pučkih pivača* Ante Paraća i Ljube Podruga.

12 Usp. sa svjedočanstvom Davorke Stojanović rođ. Dude (bilješka 44) u: Čičerić, Tonći: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 156. Tenor Ante Parać, međutim, smatra da ne treba isključiti ni – makar i uzgredne – dvoglasne dječje izvedbe kolendre *Tri su Kralja idrila*, »jer bi se među dicon nekad naša ne'ko 'ko je zna vatat donji glas; ako ga je zna, onda bi ga i piva...« (prema kazivanju A. Paraća autoru članka 12. svibnja 2022.).

13 Opširnije u: Glavurdić, Josipa: *Demografska obnova Grada Solina*, diplomski rad načinjen na Geografskomu odsjeku Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.; Matijević, Marko – Domazet, Mladen: Solinska svakodnevnica u osvjetlovanje novoga doba, Solin: »Zvonimir« Solin, 2006. Usp. i <https://www.solin.hr/novosti/solin-narastao-za-gotovo-1000-stanovnika/> (pristup 13. svibnja 2022.).

14 Usp. Jankov, Mirko: Pregled stanja pučkoga crkvenog pjevanja glagoljaških korijena u Solinu, Klisu, Vranjicu, Mravincima i Kućinama u 2020. godini, *Tusculum*, vol. 14, br. 1, 2021., str. 169, 173.

15 Usp. Jankov, Mirko: Pregled stanja pučkoga crkvenog pjevanja glagoljaških korijena u Solinu, Klisu, Vranjicu, Mravincima i Kućinama u 2020. godini, *Tusculum*, vol. 14, br. 1, 2021., str. 205.

koja nastavlja tradiciju svojih predšasnika¹⁶ – po svemu sudeći staru više od nekoliko stoljeća.¹⁷

* * *

Jedan dio bogate solinske vokalne baštine – onaj kolendarski, a koji u sebi (po načelu *pars pro toto*) posjeduje značajke tipične i za mjesno pučko svjetovno (troglasno) i crkveno pjevanje (jednoglasno, dvoglasno i troglasno, blisko prvotnomu »klapskom stilu«¹⁸) – bit će pobliže izložen u nastavku ovoga priloga. Naglasak će pritom biti postavljen na dvama prethodno navedenim glazbenim primjerima – u melografskim zabilježbama/transkripcijama¹⁹ izvornih napjeva

16 Često su to bili očevi, djedovi, stričevi i ujaci današnjih pjevača, no među članovima njihova zbora ima i nekoliko onih koji obiteljski/zavičajno nisu vezani za Solin, ali su zavoljeli solinsko vokalno naslijeđe i zdušno žele doprinijeti njegovu daljnjemu očuvanju i popularizaciji.

17 Pučko crkvenu baštinu solinskih *Pučkih pivača* i njihovih kolega iz Klisa i Vranjica, obrađivao sam u nekoliko navrata. Usp. Jankov, Mirko: Glagoljaška glazbena baština u Solinu i njegovoj okolici, *Tusculum*, vol. 3, br. 1, 2010., str. 133-145; Jankov, Mirko: Večernje koje se pjevaju u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 4, br. 1, 2011., str. 175-198; Jankov, Mirko: Stara solinska misa, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 177-203; Jankov, Mirko: Nekoliko crkvenih pučkih napjeva iz Solina, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 157-190; Jankov, Mirko: Pučki sprovedni napjevi iz Klisa, *Tusculum*, vol. 7, br. 1, 2014., str. 165-190.; Jankov, Mirko: Solinski pučki crkveni napjevi u Velikome tjednu, *Tusculum*, vol. 8, br. 1, 2015., str. 203-221; Jankov, Mirko: Iz pučkoga crkvenog repertoara pjevača župe sv. Martina biskupa u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 9, br. 1, 2016., str. 191-221; Jankov, Mirko: *O jeziče, spivaj virno! Pučko crkveno pjevanje u Klisu*, Klis: Općina Klis, 2016.; Jankov, Mirko: Pučki crkveni napjevi Jobova štenja za pokojne iz Klisa, Solina, Vranjica, Mravinaca i Kučina – transkripcije i komparativna analiza, *Tusculum*, vol. 11, br. 1, 2018., str. 233-254; Jankov, Mirko: Pregled stanja pučkoga crkvenog pjevanja glagoljaških korijena u Solinu, Klisu, Vranjicu, Mravincima i Kučinama u 2020. godini, *Tusculum*, vol. 14, br. 1, 2021, str. 167-219. Usp. i Čičerić, Tonči: Sprovedni napjev solinske Bratovštine, *Tusculum*, vol. 3, br. 1, 2010., str. 147-165; Čičerić, Tonči: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 149-176; Čičerić, Tonči: Solinsko glagoljaško pjevanje na magnetofonskim snimkama Stjepana Stepanova iz 1964. godine, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 191-214.

18 Usp. Martinić, Jerko: Crkveno pučko-glagoljaško pjevanje srednje Dalmacije. Retrospektivni osvrt na slijed istraživanja i proučavanja, *Bašćinski glasi*, vol. 16, br. 1, 2021., str. 188. Opširnije u: Buble, Nikola: *Dalmatinska klapska pjesma*, Omiš – Split: Centar za kulturu Omiš – Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, 1999.; Čaleta, Joško: The »Klapa Movement« – Multipart Singing as a popular tradition, *Narodna umjetnost*, vol. 45, br. 1, 2008.

19 Pod pojmom melografskih zapisa podrazumijevam ranije etnomuzikološke grafičke zabilježbe zvukovnog tvoriva, nastale najčešće na licu mjesta (odnosno netom po dovršetku izvedbe), dok kod transkripcija – omogućenih razvojem i sve većom dostupnošću mehaničkih, električnih, elektroničkih i digitalnih uređaja pohrane zvuka – smjeram na precizno grafičko prenošenje prethodno snimljenih glazbenih materijala. Mada je u općenitu smislu u jednom i u drugom slučaju riječ o melografskim zapisima, razumljivo je po sebi da metoda transkripcije (u većini slučajeva) u odnosu na zapis istraživača *in situ* jamči – usprkos nesavršenosti konvencionalnoga zapadnoga notnog pisma – ipak veću preciznost grafičke slike. Usp. Žganec, Vinko: *Muzički folklor I: Uvodne teme i tonske osnove*, Zagreb: autorova naklada, 1962., str. 24; Nettl, Bruno: *Folk and Traditional Music of the Western Continents (with Chapters on Latin America by Gérard Béhague)*, II. izdanje, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1973., str. 29-35.

(zapravo njihovih varijanti, u rasponu od 1906. do 2021. za veću kolendru, odnosno od 1947. do 2022. za onu manju) te, u slučajevima gdje postoje (od 1974. naovamo), posredstvom odgovarajućih skladateljskih obrada, njih šest (uz koje još i tri varijante istih obrada).

Iako je naslovna tema sama po sebi sažeta, raščlambena minucioznost u opisima/komparacijama svih pripadajućih tekstova, napjeva/varijanta i njihovih obrada vjerojatno bi nadrasla uobičajene okvire znanstvenoga članka. Kako bi se to izbjeglo, a uz poštivanje nužne količine analitičkoga osvrtu na tekstovni i glazbeni dio obiju solinskih kolendra kao i obrađivačke pristupe, u nastavku ću pregledno – tekstovno i tablično – izložiti njihov kronološki slijed (v. u prilogu), potom najvažnije konstitutivne osobine pojedinih zapisa/obrada i njihove povijesne izvedbene okolnosti.

Kao dopunsku dokumentarističku mogućnost zainteresiranima za ovu problematiku podastirem u nastavku, međutim, sve dostupne mi (relevantne) grafičke materijale – faksimilno ili u odgovarajućemu kompjutorskom prijepisu (v. priloge u nastavku) – a kojima su predmetni napjevi (naravno, uz zvukovnu/interpretativnu sliku kao njihovu prvotnu i »glazbeno najrječitiju« pojavnost!) ilustrirani na najpotpuniji način.

KOLENDRA *LIPA GRANA OD ORIJA* – MELOGRAFSKI ZAPISI/TRANSKRIPCIJE, OBRADU I IZVEDBENI KONTEKSTI

Solinske pučke glazbene stečevine u etnomuzikološkomu su smislu po prvi put dotaknute 1906.,²⁰ zahvaljujući istraživačkim naporima skladatelja i melografa, inače diplomiranoga pravnika, Vladimira (Vladoja) Berse²¹ (Zadar, 1864. – Zadar, 1927.), no javnosti su prezentirane istom po autorovoj smrti – u djelu *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, godine 1944.²² Među 16 gotovo u cijelosti jednoglasnih napjeva (ponekad i očitih fragmenata manje ili više ekstenzivnih cjelina) što ih je Bersa prigodom svojega posjeta Solinu bio zapisao, nalazi se i onaj kolendarski, pod nazivom *Došli smo vam kolendati*²³ (Primjer 3). Uza nj su neposredno priloženi i melodijski segmenti s tekstem *Dobar večer Bog da* (svojevrsnim *ritornellom* čitave kolendre, sličnim onome koji se i danas pjeva, ali troglasno) i *Kulo previsoka*. Svi melodijski dijelovi – tri para pravilnih dvotaktnih fraza (a-b; a-b'; c-b') – notirani su u C-duru, prema pjevanju Solinjanina Ante

20 Opširnije o etnomuzikološkim istraživanjima tijekom XX. stoljeća u Solinu v. Ćićerić, Tonći: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 149-176; Ćićerić, Tonći: Solinsko glagoljaško pjevanje na magnetofonskim snimkama Stjepana Stepanova iz 1964. godine, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 191-214.

21 <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1838> (pristup 7. svibnja 2022.).

22 Bersa, Vladoje: *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, Zagreb: HAZU, 1944.

23 Bersa, Vladoje: *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, Zagreb: HAZU, 1944., str. 50, 202.

Ivića. *Kolendra* se pjevala na sam Božić,²⁴ a pjevači su se dijelili u dva zbora, izvodeći naizmjenično dijelove *Došli smo vam kolendati* i *Dobar večer Bog da*, dok su posljednji *Kulo previsoka*²⁵ pjevali svi zajedno. Završavalo se konačno skandiranim izvikivanjem dobrih želja, bez pjevanja, kako se to običava i danas. Melografirani je napjev u svim slučajevima jednoglasan, dosljedno silabičan te je – ukupno gledajući – raspona smanjene kvinte (h1 – f2).

Godine 1994. Bersin je napjev za umjetničku obradu (Primjer 4) iskoristio Ljubo Stipišić (kao drugu po redu svoju obradu istoga napjeva; prvu je načinio u odnosu na vlastiti melografski zapis, nastao vjerojatno ranih 1980-ih), i potom ju uklopio u oratorijsku kantatu za muški zbor, ženski zbor i sola *...I RIČ SE BOGOM UČINI...* (rukopisna verzija partiture iz 1994.; tiskano izdanje iz 2006.), a o čemu će u nastavku biti više govora.²⁶

Kod sljedećega zapisa (Primjer 5), nastala u Splitu (vjerojatno koncem 1921., ali iz teksta nije razvidno u kojoj splitskoj župi!), nije, međutim, jasno je li riječ upravo o solinskoj *Kolendri*, ili se taj napjev (tj. varijanta) tada izvodio (i) u Splitu, ali i u susjednome mu Solinu (u koji je možda i pristigao iz te sredine, a možda je moglo biti i obrnuto?).²⁷ Za dotični je melografski prinos (u D-duru) zaslužan publicist (a tada djelatnik kao svećenik don) Niko Kalogjera²⁸ (Nikola Kalodera; Blato na Korčuli, 1889. – Split, 1970.), koji ga je 1922.²⁹ godine objavio u časopisu *Sveta Cecilija*, u seriji sažetih priloga o pučkome crkvenom pjevanju u Splitu.³⁰ I on navodi da se kolendralo »kao čestitka prijateljima o božićnim blagdanima«, a pjevači (među njima i žene i djeca) također bi se podijelili u dva zbora. Kalogjerin zapis napjeva (sastoji se od ponovljene i varirane četverotaktne fraze: a-a'), po tekstu i melodiji različit je, međutim, od onoga Bersina.

24 Za pretpostaviti je da se i tada, ukoliko bi bilo dovoljno glasova, kolendralo troglasno, ili makar »u dva glasa«.

25 Usp. Stihove *Kulo privisoka*, / *Da bi doli pala*, / *Mladost kâ j' u tebi*, / *Da bi me dopala* pjevali su – prema kazivanju don Lovre Katića u noveli *Bilo jedno ubavo selo* – i solinski mladići pod prozorima svojih djevojaka. Usp. Katić, Lovre: *Ubavo selo*, Zagreb: Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, 1944., str. 10.

26 Usp. Stipišić Delmata, Ljubo: *...I RIČ SE BOGOM UČINI...: oratorijska kantata za muški zbor, ženski zbor i sola: kolende i božićni napjevi kod puka u Dalmaciji, Primorju i Istri: canto a cappella*, Split, listopada 1994., rukopis pohranjen u Gradskoj knjižnici Marka Marulića Split (sign. NR29), str. 15-16. Usp. i Stipišić Delmata, Ljubo: *I Rič se Bogom učini (...)*, Zagreb: Ansambli narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado, 2006., str. 23-24.

27 Kalogjera, Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu, *Sv. Cecilija*, god. XVI., br. 1, 1922., str. 5-6. Usp. i Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 33.

28 <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=9486> (pristup 7. svibnja 2022.).

29 Usp. Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 33.

30 Usp. Kalogjera, Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu, *Sv. Cecilija*, god. XIV., br. 1-4, 1920., str. 8-9, 32-35, 74-80; god. XV., br. 1-6, 1921., str. 5-8, 32-34, 55-57, 87-88, 113-116, 148-149; god. XVI., br. 1-3, 1922., str. 5-6, 37-38, 72-74.

Dvoglasan je, kreće se u rasponu čiste kvinte (e1-h1) i – nemoguće je to ne uočiti – podudaran je s onim što ga i danas (troglasno) izvode solinski *Pučki pivači*.

Temeljem Kalogjerine zabilježbe (u najvećemu dijelu referentnoga predložka) kapelnik splitske katedrale don Šime Marović načinio je – 1990-ih godina³¹ – obradu (petu po redu) za peteroglasni mješoviti zbor *a cappella* (u A-duru).³² Djelo (Primjer 6) je po svim karakteristikama napravljeno u stilu izvornoga pučkog pjevanja; tehnički je veoma pristupačno i arhitektonski pregledno (tro-dijelno). Praktičnosti (tj. sažetosti) radi, ova obrada donosi ipak uži izbor pučkih stihova, uglavnom shodno tekstovnome predlošku iz Kalogjerina priloga u *Svetoj Ceciliji*, uz završnu nadopunu novim tekstom (osmišljenim u duhu kršćanske poruke) na samu kraju (*Svima vama ovdje Božić nazivamo*), dakle bez deklamiranih želja domaćinima. Ista obrada (nešto duljega naslova: *Na dobro van došlo Božje porođenje*, sada uz naznaku njezina splitskoga podrijetla), neizmijenjena u vokalnome smislu, doživjela je po istome skladatelju – također 1990-ih godina³³ – još jednu inačicu (Primjer 7), točnije instrumentalnu nadopunu u vidu (nename-tljive i praktične) orguljske pratnje zbora.

Međusobno srodne kolendarske melodije, uvodnu *Lipa grana od orija* (završni dio glazbeno joj je jednak) i onaj srednji (pozdrav domaćina) *Dobar večer Bog da'*, zapisao je u Solinu i dominikanac i glazbeni pisac o. Antonin Zaninović³⁴ (Velo Grablje, Hvar, 1879. – Dubrovnik, 1973.), i to u dvjema inačicama (oba puta zapisi su u G-duru).³⁵ Prvi zapis, troglasni (Primjer 8), raspona je čiste kvarte (a1 – d2), a drugi (Primjer 9), ustvari njegova jednoglasna varijanta, ima opseg čiste kvinte (g1 – d2). Dok je prva zabilježba (dotični melodijski »par« sastoji se od korespondentnih dvotakata) načinjena temeljem pjevanja šestorice članova solinskih pučkih crkvenih pjevača predratne generacije, potonja (u kojoj se pojedini melodijski »par« sastoji od variranih dvotaktnih fraza: a-a') je nastala prema pjevanju mjesnoga svećenika i poznatoga povjesničara don Lovre Katića (Solin, 1887. – Solin, 1961.).

U odnosu na drugi Zaninovićev zapis (prema pjevanju don Lovre Katića), dubrovački skladatelj, pjevač, osnivač i glazbeni voditelj brojnih klapa Krešimir Magdić načinio je godine 1974.³⁶ obradu (u A-duru) – kao prvu u nizu obrada solinske

31 Prema svjedočanstvu autora obrade upućenu autoru članka.

32 Zanimljivo je navesti da je muški dio *Pjevačkoga zbora splitske katedrale* (»Sveti Duje«) istu kolendru – u obradi Ljube Stipišića (u odnosu na Kalogjerin zapis, ali s naznakom 1936., a ne 1921. ili 1922. godine!) – otpjevao i snimio na kazeti »Božić u splitskoj katedrali – sv. Duje« iz 1986. godine (dirigent: Ante Kusić; predvode tenori: S. Drnić, J. Bubić i J. Radić). Stipišićeva obrada (u A-duru, ustvari jednostavna harmonizacija Kalogjerina zapisa) nije mi bila dostupna u vremenu nastanka ovoga članka pa je ovdje navodim samo nominalno. Nije sasvim jasno ni koja je to po redu Stipišićeva obrada ove »splitsko-solinske« kolendre.

33 Prema svjedočanstvu autora obrade upućenu autoru članka.

34 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66830> (pristup 7. svibnja 2022.).

35 Zaninović, Antonin: Nekoliko kolenda iz Dalmacije, *Sv. Cecilija*, god. XXXII., br. 6, 1938., str. 182-183.

36 Prema svjedočanstvu autora.

Kolendre – naslovivši je također *Lipa grana od orija* (Primjer 10).³⁷ Mada u njoj po svim harmonijskim i izvedbenim elementima ostaje prilično vjeran tehničkim i stilističkim karakteristikama pučkoga napjeva s kojim se svojedobno bio susreo i Zaninović, autor skladateljski nastoji – i uspjeva – unijeti stanovitu svježinu u svoju (re)interpretaciju. Vjerojatno je to najuočljivije kako po pitanju povećanja broja dionica (obrada je naime načinjena za šesteroglasni muški zbor/klapu), tako i po harmonijskome koloriranju izvorno inače ograničene harmonijske »palete« sastavljene od isključivo durskih akorada, navlastito u vidu uklona (pomoću sekundarne dominante) u VI. stupanj osnovnoga tonaliteta (A-dura), čime se kao točka kadencnoga cilja nakratko apostrofira zvukovnost akorda fis-mola (stanovita protuteža već opisanoj durskoj osnovici).

Na poticaj Etnografskoga muzeja u Zagrebu, odnosno muzikologa dr. Vinka Žganca, u prosincu 1947. godine Solin je posjetio Antun Dobronić³⁸ (Jelsa, 1878. – Zagreb, 1955.), skladatelj i glazbeni pisac, koji je istom prigodom istraživao još i u Splitu, Kaštelima i Trogiru.³⁹ Među inih 13 naslova (ponekad i fragmentirana napjeva),⁴⁰ zapisao je – jednoglasno i krajnje sažeto – obje (verzije/varijacije) solinskih kolendra: *Dobra večer Bog da* (br. 3906/294; Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu; Primjer 11; sadrži fraze a-b), prema kazivanju Kaja Podruga pok. Stjepana, i *Tri su kralja idrila* (br. 3940/328; Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu; Primjer 12; sadrži fraze a-a), prema izvedbi don Lovre Katića.⁴¹ U obama slučajevima riječ je o jednostavnim silabičkim tvorbama (malenu iznimku od ovoga pravila donosi tek jednom prvi primjer, s nenametljivom primjenom portamenta), a završni tonovi (g1) u obama primjerima upućuju prije na modalitetnu (dorski modus s finalisom na tonu g) nego tonalitetnu provenijenciju (u svjetlu takva čitanja riječ bi bila o F-duru, s kadencom na II. stupnju, tonu g1). Prva kolendra ima raspon čiste kvarte (g1 – c2), dok druga obuhvaća opseg male terce (g1 – b1).

Osim stanovitih »dodirnih točaka« (manje ili više uočljivih) u tekstovima i melodijskim tijekovima ovih i prethodnih melografskih zapisa, po svemu bi se dalo zaključiti da su se kolendre u Solinu nekada (tj. u prvoj polovici XX. stoljeća, a moguće i ranije) izvodile u većoj (tekstovnoj i melodijskoj) varijabilnosti u odnosu na one (manje ili više slobodne verzije) koje su se s vremenom

37 Magdić, Krešimir: *U sej vr'jeme godišta: božićne pjesme i kolende*, Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo, 2019., str. 143-144.

38 <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=4952> (pristup 7. svibnja 2022.).

39 Usp. Dobronić, Antun: *Zbirka pučkih popijevaka Split – Kaštela – Trogir*, rukopis pohranjen u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, 1947.; Dobronić, Antun: *Stručni izvještaj o muzičkom folkloru u prostoru Split – Kaštela – Trogir (sakupljenom na terenu i mjesecu decembru godine 1947. – za Etnografski muzej u Zagrebu)*, rukopis, 1948.

40 Usp. Čičerić, Tonči: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 159, 162, 170-173.

41 Uvid u Dobronićevu Zbirku s kolegijalnom susretljivošću i dobrohotnošću omogućila mi je dr. sc. Naila Ceribašić, na čemu joj ovdje najsrdačnije zahvaljujem.

uslijedile, potom se »iskristalizirale« i kao takve postale poznate.⁴² Ipak, s obzirom na Zaninovićev zapis iz 1938. i Dobronićev iz 1947., ispada da su – u slučajevima kolendre *Lipa grana od orija*, konkretno dijelova *Dobar večer Bog da'* i *Dobra večer Bog da* – kazivači Kajo Podrug i don Lovre Katić u svega desetak godina od prvog (1938.) do drugog povjeravanja (1947.) dotičnim melografima otpjevali dva bitno različita napjeva! Međutim, uzme li se u obzir mogućnost da se Dobroniću – makar i uz najbolju volju, ali i terenski rad koji je vjerojatno morao biti obavljan u brzini – potkrala pogreška, naime iza ključa snizilica b umjesto armature bez ikakva predznaka,⁴³ razvidnim postaje da je Kajo Podrug godine 1947. otpjevao tek neznatno variranu (gotovo pa istu) melodiju u odnosu na ranji slučaj (zapisan 1938. prema don Lovrinu pjevanju) i s različito tretiranim tekstom. Naime, dok starija verzija glasi »*Dobar večer Bog da', dobar večer Bog da'!*« (čime kao da je kazivač melografu želio prisposodobiti susljedno pjevanje podijeljenih zbornih grupa), ona mlađa donosi cjelovitu pozdravnu misao, »*Dobra večer Bog da, vreme ga je zvati*«, u čemu se možda može nazrijeti i spontano oponašanje nepodijeljena zbora.

Sljedeće dostupno nam melografsko svjedočanstvo potječe iz 1974. godine (Primjer 13), a nastalo je kao (prva po redu) transkripcija snimke *Kolendre* u izvedbi onovremene generacije solinskih crkvenih pučkih pjevača.⁴⁴ Iako je pritom bilo zabilježeno tek ime Vicka (Vicenca) Sesartića,⁴⁵ dugogodišnjega člana *Pučkih pivača*, razvidno je da su je on i njegovi kolege izveli podijeljeni u dva (polu) zbora – pri čemu je svaki ispjevani stih (bio on osmerački ili šesterački) bivao dosljedno ponavljan. Za ovaj je prinos zaslužan Jerko Martinić⁴⁶ (Pučišća, Brač, 1936.), etnomuzikolog i orguljaš koji je osobito (bio) posvećen dalmatinske pučkome crkvenom pjevanju glagoljaške izvorišnosti. U sklopu opsežnih terenskih istraživanja dotične baštine srednje Dalmacije i otoka svojim je snimanjima u razdoblju od 1970. do 1975. uspio pohraniti⁴⁷ (a potom velikim dijelom i transkribirati te znanstveno obraditi, sintetizirati i objaviti) ukupno 2.319 tradicijskih napjeva!⁴⁸ Njegova je troglasna transkripcija solinske *Kolendre* (u F-duru) – za

42 Pritom se misli na obje kolendre, premda je ona dječja danas melodijom prisutna tek posredstvom triju navedenih posljednica, u Vranjicu i Solinu te sprovedne bratimske pjesme u slučaju Vranjica.

43 Dobronić k tome i kao »priemet« navodi D-dur, što nikako ne odgovara dotičnu notnome zapisu!

44 Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 30-36.

45 Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 134.

46 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39176> (pristup 7. svibnja 2022.).

47 Usp. Bezić, Jerko: *Uz prvi svezak Spomenika glagoljaškog pjevanja*, u: Jerko Bezić (ur.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja, prvi svezak: Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, snimio, transkribirao i analizirao Stjepan Stepanov, Zagreb: JAZU, 1983., str. VI.

48 Opširnije u: Martinić, Jerko: *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens* (Teil I Text, Teil II Noten), Regensburg: Gustav Bosse Verlag, 1981.; Martinić, Jerko: *Pučki napjevi misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije*, Zagreb: HMD, 2011.; Martinić, Jerko: *Gлаго-*

koju izrijeком држи »[da se] gotovo sa sigurnošću može reći, da melodijski i ritamski spada među ljepše na ovom dijelu Dalmacije«⁴⁹ – inače prva najbliža fizionomiji napjeva što ga *Pučki pivači* izvode i danas (pritom, međutim, valja isključiti pjevanje s podijeljenim zborom, do čega je vjerojatno došlo krajem 1970-ih godina)⁵⁰.

Martinić bilježi dva osnovna melodijska segmenta: *Lipa grana od orija* (uvodni i završni dijelovi; ponovljena mala rečenica), s rasponom čiste kvinte (g1 – d2) te pripjev *Dobar večer Bog da* (pozdrav domaćina i domaćice, a koji se s potrebnim brojem ponavljanja izvodio u sredini, što je i danas slučaj), opsega male terce (a1 – c2; korespondentni dvotakt). U svojoj analizi primjećuje komplementarnost dvaju dotičnih glazbenih dijelova, navodeći kao uzrok takvu rezultatu postupak pjevanja *na dugo i kratko*, poznat kako solinskim *Pučkim pivačima*, tako i mnogim njihovim kolegama iz drugih, sličnih pučkih crkvenih zborova u okružju Solina.⁵¹ U odnosu na starije melografske prinose, Martinićeva transkripcija najrodnija je Kalogjerinu »splitskome« zapisu (*Lipa grana od orija*), a nešto manje i onome Zaninovićevu (*Dobar večer Bog da*), pa se može zaključiti da su od vremena »grafičkih fiksacija«⁵² iz 1921. i 1937. krivulje odnosnih kolendarsko-melodijskih varijacija prispjele do izgleda napjeva *Kolendre* (prije svega u izvedbi Pučkih pivača) koja će od 1970-ih do danas ostati dobroano postojana.⁵³ Osim toga, ova transkripcija (poslije prvoga Zaninovićeva zapisa) donosi i cjelovitu basovsku dionicu. Ta se, međutim, u svojim gibanjima dotiče triju osnovnih harmonijskih funkcija – toničke, subdominantne i dominantne.⁵⁴ Kao i

ljaško-tradicijsko pjevanje: Jutarnja i večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području Srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar) (Transkripcije [I.] – Analitički osvrt na transkripcije [II.]), Zagreb: HMD, 2014.; Martinić, Jerko: Crkveno pučko-glagoljaško pjevanje srednje Dalmacije. Retrospektivni osvrt na slijed istraživanja i proučavanja, *Bašćinski glasi*, vol. 16, br. 1, 2021., str. 173-264.

49 Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 36.

50 Prema mišljenju Ante Paraća.

51 Usp. Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 30.

52 Pod ovim pojmom podrazumijevam prije svega melografske zabilježbe napjeva (nastale u pojedinim fazama njihova postojanja), odnosno vizualno predočavanje glazbenoga fenomena koji je potom moguće analitički sagledati te izvedbom ili umjetničkom obradom (re)interpretirati. Naime, melografski zapisi/transkripcije – općenito – mogu se kretati od predočavanja tek osnovnog kostura izvedbe, odnosno niza izvedaba (što najčešće i jest slučaj) do predočavanja sasvim specifične realizacije, ustvari jedne od (plauzibilnih) varijanti među nizom različitih konkretnih realizacija ove ili one izvedbe.

53 Pretpostavljeni je uzrok tome kod Pučkih pivača zacijelo češće (koncertno) izvođenje *Kolendre* u vremenu od 1980-ih i 1990-ih naovamo negoli je to ranije bio slučaj, a usto svakako i nezanemariv stupanj medijskoga posredovanja napjeva, navlastito putem nosača zvuka (iz 2002.) i sl.

54 U tome smislu, s obzirom na to da recentna basovska linija, jednako kao što je slučaj i u Zaninovićevu prvome zapisu, ne markira subdominantu, moguće je ustvrditi da je pritom došlo do stanovita harmonijskoga osiromašenja.

Bersa i Zaninović (doduše djelomično), i Martinić je (u cijelosti) zapisao završne, deklamirano iznesene zazive-želje domaćinu, iste one koji su i danas (gotovo pa identično) neizostavan dio u izvedbi ovoga napjeva.

Dvije godine prije Martinićeve transkripcije nastala je (1972.) melografska zabilježba *Kolendre*⁵⁵ u režiji splitskoga klapskog skladatelja i voditelja Duška Tambače⁵⁶ (Šibenik, 1946.), koji je postao voditeljem ubrzo osnovane (1974.) klape *Solin* (od 1987. preimenovane u *Vokaliste Salone*). Zapis veće solinske kolendre – notiran, međutim, u skorašnjoj obradi pod naslovom *Upraj smo van kući došli*⁵⁷ (Primjer 14) – temelji se na pjevanju Slavena Barišića (I. tenora klape *Solin*, a poslije i istaknuta člana *Pučkih pivača*). S Duškom Tambačem četveroglasni aranžman, namijenjen četveroglasnoj muškoj klapi, najzad je potpisao i Marin Barišić (inače vrstan poznavatelj solinske pjevačke baštine i zapažen član *Pučkih pivača*).⁵⁸ Dotičnu obradu (drugu po redu ove kolendre) izvela je klapa *Solin* na X. Festivalu u Omišu, godine 1976., kojom je prilikom dionicu I. tenora izveo upravo kazivač Slaven Barišić.⁵⁹ Iako joj je naslov u odnosu na izvornik bio upadljivo izmijenjen,⁶⁰ ono što je nadalje osobito znakovito jest činjenica da se redigirana tekstovna verzija na samome kraju (i značenjski i kontekstualno) razlikuje od one pučke. Negdašnji »Bog ti dava sa svi' strana!« postao je tako (što je nesumnjivo bilo potaknuto onodobnim političkim ozračjem u zemlji) u – »Trud ti dava sa svi' strana! Čini se da je upravo pritom, možda najjasnije od svih ovdje opisanih slučajeva, promjena izvornoga teksta omogućila solinskoj *Kolendri* (koja je i inače negdje »po sredini« između svjetovne i crkvene domene) ulazak u neki drugi, primarno (a 1970-ih godina i isključivo) profani, pa i festivalski kontekst. Recentna redakcija (Primjer 15), ovoga puta potpisana samo Tambačinim imenom (dakle, revidirana i nanovo notografirana, za potrebe

55 Ovaj mi zapis nije bio dostupan u vremenu nastanka ovoga članka.

56 <http://fdk.hr/osoba/dusko-tambaca/> (pristup 7. svibnja 2022.).

57 Dotični stih (doduše, ne kao uvodni) moguće je naći u zapisima iz godine 1938. (prvi po redu zapis, treći stih: *Uprav smo vam kući došli*) i 1974. (drugi stih: *Uprav smo vam doma došli*); u recentnoj verziji to je drugi stih, a glasi *Suprot smo van kući došli*.

58 Kljenak, Krešimir – Vlahović, Josip (ur.): *Zbornik dalmatinskih klapskih pjesama izvedenih na festivalima u Omišu od 1967 do 1976*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 1979., str. 506-510.

59 Usp. ***: *Bilten br. 15*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976., str. 2; ***: *X festival dalmatinskih klapa*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976.

60 U biltenu FDK-a iz 1976. naznačena je k tome, jednostavno, kao *Kolendarska pisma*; jednako je bila naslovljena i na kaseti »Dalmacija pjeva«, u izdanju RTV-a Ljubljana (KD 0405, bez godine izdanja). Osim ove zvukovne pohrane, snimke *Kolendre* na kazeti »Božić u splitskoj katedrali – sv. Duje« iz 1986. te one na CD-u *Pučkih pivača* iz 2002. godine, nisam se ovom prigodom upuštao u temeljitije istraživanje diskografije koja bi – eventualno – sadržavala izvorni solinski kolendarski napjev ili neku od njegovih obrada. O FDK-u opširnije u: Ganza, Herci: *Festival dalmatinskih klapa Omiš: 1967 – 2016*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 2017.; Grgić, Miljenko: *40 godina Omiškog festivala*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa – Omiš, 2009.

lani tiskane zbirke autorovih djela/obrada, pod nazivom *Pismo moja, hrli tamo*), tekstovno se ipak vraća izvornoj verziji.⁶¹

Kako kazuju stariji članovi današnjih *Pučkih pivača*, Ljubo (Ljubomir) Stipišić Delmata⁶² (Split, 1938. – Split, 2011.), poznati klapski skladatelj, obrađivač i melograf, najvjerojatnije je negdje početkom ili sredinom 1980-ih godina bio (među inim) zapisao i njihov tekst⁶³/napjev⁶⁴ *Lipa grana od orija*. Izveo je to očito prema spontanim izvedbama tadašnje generacije *Pučkih pivača*, s kojima je (kao »pučkom skupinom«) Stipišić inače započeo glazbenu i voditeljsku suradnju od 1981./1982.,⁶⁵ da bi ih već 1982. odveo na XVI. FDK!⁶⁶ Začudo, u svojoj obradi (trećoj po redu u odnosu na one ostalih autora)⁶⁷ – koja, međutim, donosi drukčiji poredak glavnih glazbenih dijelova i ponešto izmijenjen tekst (osim toga i bez završnih zaziva, koji su se deklamirali naizust) – Stipišić ne navodi izriječkom Solin kao podrijetlo zapisana napjeva, već, pomalo neodređeno, »splitsku okolicu« (nije jasno je li ova obrada nastala prije ili poslije one koju je 1986. izveo muški dio *Pjevačkoga zbora splitske katedrale*).⁶⁸ Dotični aranžman (u A-duru), naziva *Dobro večer Bog dâ*⁶⁹ (Primjer 16), načinjen je za četveroglasni muški zbor/klapu, i danas ga pjevaju *Vokalisti Salone* (ali u posljednjih desetak godina ipak kao *Dobra večer Bog dâ*), a prema svjedočanstvu basa Zdenka Burnača (r. 1957.), pjevača s najduljim izvođačkim stažom u *Vokalistima Salone* (od 1976.) – još jednoga pjevačkog sastava s kojim je Ljubo Stipišić dugo surađivao (ukupno 23 godine)⁷⁰ – ona se kao takva izvodi zasigurno još od sredine 1980-ih i uspješno je interpretirana na desetke puta, ne samo na pozornicama diljem Hrvatske već i svijeta.

Zanimljivo je, međutim, primijetiti da je čak dvije različite obrade solinske *Kolendre* – tu i još jednu (spomenutu na početku članka, a inače četvrtu po redu nastanka u odnosu na autore koji su se dotaknuli solinske *Kolendre*) – Stipišić adaptirao u dvama svojim većim djelima kasnijega postanka. Prvu obradu (Primjer 17) uklopio je u *Pastoralnu kantatu »Ditić rodi se nam«*⁷¹, iz 1992. (koja

61 Tambača, Duško: *Pismo moja, hrli tamo*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 2021., str. 170-171.

62 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58130> (pristup 7. svibnja 2022.).

63 Stipišić Delmata, Ljubo: *Anima Delmatica*, Zagreb: Profil Knjiga, 2012., str. 125-126.

64 Ovaj zapis nije mi bio dostupan u vremenu nastanka ovoga članka.

65 Usp. Ganza, Herci: *Nima vaki testamenta: biografija Ljube Stipišića Delmate*, Zadar: Zaklada Ljubo Stipišić Delmata, 2020., str. 120-123.

66 Usp. ***: *Bilten br. 27*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976., str. 3.

67 Budući da mi je dostupan faksimilni zapis dotične obrade podosta blijed i nečitak, donosim ga u prilogima u odgovarajućemu kompjutorskome ispisu (shodno originalu, ali sa zazivima, kako ih izvode *Vokalisti Salone*).

68 Usp. i bilješku 31.

69 Usp. <https://www.youtube.com/watch?v=FIjCQxQdXTw> (pristup 19. ožujka 2022.); prema kazivanju Zdenka Burnača, dotična snimka potječe iz sredine 1990-ih godina.

70 Usp. Ganza, Herci: *Nima vaki testamenta: biografija Ljube Stipišića Delmate*, Zadar: Zaklada Ljubo Stipišić Delmata, 2020., str. 124-127.

71 Stipišić Delmata, Ljubo: *Identitet*, Split: Gradska knjižnica Zadar, 2011., str. 754-763.

donosi netom opisanu obradu Stipišićeva zapisa *Kolendre*, također u A-duru, uklopljenu na dvama mjestima,⁷² po sredini [za četveroglasnu mušku klapu] i na samu kraju djela [za četveroglasnu mušku klapu udruženu s četveroglasnim muškim zborom], no sada uz naznaku Solina). Već spominjana, druga (treća?) po redu Stipišićeva obrada solinske *Kolendre* (Primjer 4) inkorporirana je u njegovu *Oratorijsku kantatu za muški zbor, ženski zbor i sola »I Rič se Bogom učini«* iz 1994./2006.⁷³ (kao napjev br. 10, u F-duru), ali je ona načinjena u odnosu na Bersin zapis iz 1906. godine, i to za četveroglasni muški i četveroglasni ženski zbor (koji pjevaju naizmjenično i skupno).

Mada se tonski zapis *Kolendre* objelodanjen na CD-u godine 2002. (priložen je knjižici *Pučki crkveni i svjetovni pjevači Solina...*)⁷⁴ po svim tehničkim i interpretativnim aspektima može smatrati pouzdanim i uspješnim, fluktuacija članova *Pučkih pivača* tijekom proteklih desetak godina, potom i stanovite nedoumice (osobito u basovskoj liniji), a nadasve mogućnost olakšana ponavljanja dionica novi(ji)m članovima (ili pak učenja gradiva onima u budućnosti!) potakla je i autora ovoga članka, inače višegodišnjega suradnika (a od 2019. i voditelja) *Pučkih pivača* na to da je 2021. godine – 115 godina poslije prvoga, Bersina zapisa – nanovo snimi⁷⁵ i grafički pregledno fiksira (u G-duru), prvenstveno za potrebe suvremene praktične i analitičke uporabe.

Kako bi snalaženje pjevačima bilo maksimalno olakšano, transkribiran je čitav – i pjevani i govoreni – tekst (Primjer 1). Melodijski rasponi (vodeće tenorske dionice) u odnosu na Martinićev zapis iz 1974. nisu se mijenjali: *Lipa grana od orija* (uvodni i završni stihovi) zadržali su raspon čiste kvinte (a1 – e2), a poletno izveden pozdrav upućen domaćinima *Dobra večer Bog da* opseg male terce (h1 – d2). Sve to – u odnosu na period od Bersina do Martinićeva zapisa – svjedoči (dakle tijekom posljednjih pedesetak godina) melodijsku postojanost *Kolendre* i svakako čvršću oblikovanost zastupljenih triju konstitutivnih melodijskih linija, nadalje i »stabilizaciju« samoga tekstovnoga predloška kao i, uopće, okončanje »organizacije« izvedbe: zazivi se na kraju tako »izredaju« po običaju, s unaprijed dogovorenim redosljedom onih koji ih izvikuju, a sam zbor u pjevanju je uvijek jedinstven.

Zvučnost napjeva u cijelosti je duruskoga karaktera (gdjekad nazivana i tercnim durom)⁷⁶ i podudarna je s izvornim klapskim izričajem; počiva na tenorskim

72 Stipišić Delmata, Ljubo: *Identitet*, Split: Gradska knjižnica Zadar, 2011., str. 758-759, 762-763.

73 Usp. Stipišić Delmata, Ljubo: *...I RIČ SE BOGOM UČINI...: oratorijska kantata za muški zbor, ženski zbor i sola: kolende i božićni napjevi kod puka u Dalmaciji, Primorju i Istri: canto a cappella*, Split, listopada 1994., rukopis pohranjen u Gradskoj knjižnici Marka Marulića Split (sign. NR29), str. 15-16. Usp. i Stipišić Delmata, Ljubo: *I Rič se Bogom učini (...)*, Zagreb: Ansambli narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado, 2006., str. 23-24.

74 Stipišić, Ljubo (ur.): *Pučki crkveni i svjetovni pjevači Solina. Pivači Salone: glagoljaško pjevanje Solina* [autor teksta: Siniša Vuković], Solin: Općinsko poglavarstvo, 2002., str. 36-38.

75 Kazivači su bili *Pučki pivači*; v. popis članova u Tablici 1.

76 Usp. Županović, Lovro: O tonalnim osnovama tzv. dalmatinskog narodnog melosa,

tercno uparenim linijama, a koje (»tromije raspoloženi«) basovi podržavaju jasnim harmonijskim funkcijama (riječ je o isključivo toničkoj i, znatno češće, onoj dominantnoj).⁷⁷ Prevladava većinom glasna dinamika, u rasponu od *mf* do *ff*, bez posebna nijansiranja dinamičkih »prijelaza«. Tek ponekad I. tenor započinje sam, ali mu se ubrzo priključuju i drugi glasovi, najprije II. tenori, a nešto poslije i svi basovi. Iako najdublja dionica dosljedno podcrtava samo dvije navedene harmonije (upravo dojmljivo zvuči ritmizirani pedal na dominantni, uz povremena rješenja na tonici), recentni izvedbeni oblik, međutim, ima (na stihovima »Pa i našem Ivanu«/»Pa i našoj Vici«)⁷⁸ jednu novost: postupno silaznu basovsku liniju, koja (jedino tada, tijekom čitava napjeva) donosi (zvukovno upečatljive) sekundne pomake. Ako se zna da je isti postupak (vjerojatno s namjerom pojačavanja dramatičnosti pripjeva) u svojoj obradi bio primijenio Lj. Stipišić, logično je za pretpostaviti da je dotična »bas-figura« u izvedbi *Pučkih pivača* nastala i ustalila se u vremenu poslije Martinićeva istraživanja, i to upravo pod Stipišićevim utjecajem. Vjerojatno je do toga došlo 1980-ih, kad je bila načinjena i prva njegova obrada solinske *Kolendre*, a najkasnije 1990-ih.⁷⁹ Kako bilo, ovaj je zahvat do danas zadržan kao nešto što se – kako će spremno kazati članovi basovske dionice *Pučkih pivača* – »izvodi baš tako, i ta šina baš lipo zvuči!«

TEKST (AKTUALNA VERZIJA)

Lipa grana od orija,
Faljen Isus i Marija!
Suprot smo van kući došli,
S bande puta nismo zašli
Prid poštena ova vrata
U Ivana ka u brata!
O Ivane poštovani,
Među ljudim' odabrani!

Dobra večer, Bog da, vrime ga je zvati
Pa i našem Ivanu razgovora dati;
Dobra večer, Bog da, vrime ju je zvati
Pa i našoj Vici razgovore dati!

Otvarajte škafetine,
Izvadite baškotine;

Čakavska rič, vol. VII., br. 1, 1977., str. 72.

77 Usp. i Buble, Nikola: *Dalmatinska klapska pjesma*, Omiš – Split: Centar za kulturu Omiš – Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, 1999., str. 17.

78 Iz osobnoga iskustva i sjećanja na razgovore s članovima prethodne generacije *Pučkih pivača* mogu posvjedočiti da se imena što su se u *Kolendri* tijekom posljednjih nekoliko desetljeća ustalila – Ivan i Vica – odnose (u znak poštovanja) na (sada već pokojnoga) istaknutog člana i vrsnog solista *Pučkih pivača* Ivana Grubišića Šimunova i majku mu Vicu Grubišić, rod. Pleština.

79 Ovo su mi potvrdili i stariji članovi *Pučkih pivača*.

Otvorajte armerune,
Izvadite botijune!
Nemojte nas ovdje stati,
Prid pošteni vašin vratin,
Jer nas kiša, bura mlati!

Tri ti vrila priko kuće vrila:
– prvi uja,
– drugi vina,
– treći Božjega mira!
Sinove ženija,
’ćeri udava!
Bog ti/van dava sa svi’ strana!

Bog ti/van dava sa svi’ strana,
Bog ti/van dava sa svi’ strana!

»MALA«/DJEČJA KOLENDRA *TRI SU KRALJA IDRILA* I NJEZINA
PRISUTNOST U NEKIM CRKVENIM NAPJEVIMA IZ SOLINA I VRANJICA

Mada prvenstvo u ovome radu uvjerljivo pripada troglasnoj kolendri *Lipa grana od orija*, kako u usmenim putem naslijeđenu pučkome troglasju, tako i posredstvom obrada koje su joj omogućile prigodu za »drugi život«,⁸⁰ zanimljivo se svakako osvrnuti i na onu manju, dječju, naziva *Tri su kralja idrila* (Primjer 2). Ta jednoglasna kolendra (snimljena 2022. i transkribirana prema pjevanju I. tenora *Pučkih pivača* Ante Paraća), kako je već navedeno, pedesetak je godina izvan uporabe. Tvorba joj je dosljedno silabična, pripada (hipo)dorskome modusu transponiranome na ton a (tetrakord a – h – c1 – d1); raspona je čiste kvarte (a – d1), a sastoji se od fraza a-a’ (druga fraza donosi susljedna ponavljanja drugoga takta prve fraze). Svojom jednostavnom strukturom – opet kao varijanta, ali uz vertikalnu nadopunu donjim dvama glasovima – sačuvan je ovaj napjev u samome Solinu, ali isključivo u kontekstu (liturgijskoga) pjevanja posljednica za Uskrs (*Svetoj Žrtvi uskrsnici* – Primjer 18), Duhove (*Dođi, Duše Presveti* – Primjer 19) i Tijelovo (*Hvali, Sion, Spasitelja* – Primjer 20), kada ga izvode *Pučki pivači*, eventualno i netko od članova solinskoga *Župnoga mješovitog zbora*.⁸¹

Ono što je pritom dodatno zanimljivo jest činjenica da se dotični napjev-verzija izvodi i u susjednome Vranjicu (Župa sv. Martina, biskupa), i troglasno i četvero-

80 Usp. Jankov, Mirko: »Drugi život« dvaju tradicijskih crkvenih napjeva Puče moj (Prijekorâ) u izvedbi Vokalista Salone iz Solina, *Tusculum*, vol. 12, br. 1, 2019., str. 119-137. Također Jankov, Mirko (prir.): *Svetkovina sv. Petra i Pavla – I. Večernja* (Partitura), priređeno i umnoženo za internu liturgijsku uporabu u konkatedrali sv. Petra apostola u Splitu, Split, 2016., str. 2.

81 Usp. ***: *Nedjeljni i blagdanski misal za narod: Godina ABC*, VI. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012., str. 139, 162-163, 168-170.

glasno, ovisno o broju i glasovnom »raspoloženju« okupljenih pjevača (a ponekad i uz pratnju na orguljama!).⁸² Vranjički, naime, crkveni pjevači dotični napjev rabe za tri iste posljednice, ali daleko najčešće izvode ga kao bratimsku pjesmu (*Braćo, bratalsestru sprovodimo* – Primjer 21), uvijek *a cappella*, ali isključivo prigodom posljednjih ispraćaja članova/članica mjesne *Bratovštine Presvetoga Oltarskog Sakramenta*. U takvu, naizgled neobičnom fenomenu zajedničkih napjeva (koje Vranjičani smatraju vranjičkima, a Solinjani solinskima!), sačuvana je, međutim, pjevačka uspomena na negdašnje župno jedinstvo Vranjica i Solina, što je moguće uzgredno naći i u pučkim crkvenim vokalnim repertoarima nekih drugih (međusobno susjednih) mjesta/župa, a koje su se u nekom vremenu i formalno-pravno razdvojile.⁸³ Naime, Vranjic i Solin sve do godine 1911. – kada je Solin dobio vlastitu župu⁸⁴ – pripadali su istoj, vranjičkoj Župi sv. Martina, biskupa i kao takvi dijelili su iskustvo zajedničkih liturgijskih slavlja (prvenstveno Mise, u određene dane i Časoslova), potom pučkih pobožnosti, pogreba i sl., a samim time i pučko crkveno pjevanje.⁸⁵ Uza sve ovo, dokaz je to i (minimalne) starosti dotičnoga prauzora ovoga napjeva – dotično 111 godina. Po svemu sudeći, napjev je znatno stariji jer je svojim modusnim (hipo/dorskim) ozračjem bliži zvukovnome ambijentu Zagore,⁸⁶ prapostojbine onih koji su sredinom XVII. stoljeća doselili u Vranjic, Klis i Solin,⁸⁷ negoli zvukovnom ambijentu priobalne srednje Dalmacije, ali to će pitanje zasigurno ostati otvoreno.

»Solinska redakcija« crkvenoga napjeva – u slučajevima triju navedenih posljednica (Primjer 18, 19, 20) – izvodi se, dakle, troglasno, tako da su terčno postavljeni I. i II. tenori (izuzev kadence na način »šuplje kvinte«, također bliske glazbenim svojstvenostima dinarskoga područja) praćeni basovima koji čitavo vrijeme izvode (ritmizirani) pedalni ton.⁸⁸ Vodeća linija odlikuje se silabičkim tretmanom teksta te neodoljivom izvedbenom »razigranošću«, upravo kao da je riječ o kakvoj lako upamtljivoj dječjoj pjesmici-brojalici! Dotična basovska

82 Jankov, Mirko: Iz pučkoga crkvenog repertoara pjevača župe sv. Martina biskupa u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 9, br. 1, 2016., str. 211-212.

83 Usp. Jankov, Mirko: Iz pučke crkvene pjevačke i molitvene baštine u župi Sv. Roka u Medovu Docu, u: Slavko Kovačić: *Medov Dolac: od zagvoške kapelanije do samostalne župe: u povodu proslave 250. obljetnice gradnje crkve sv. Roka*, Medov Dolac: Župa svetog Roka, 2022., str. 173.

84 Marko Matijević – Vinko Sanader (ur.): *Sto godina Župe Gospe od Otoka u Solinu*, Solin: Župa Gospe od Otoka Solin, 2011.

85 Osim ovoga, još je nekoliko napjeva u Vranjicu i Solinu (manje ili više) slično, primjerice pojedini dijelovi u *Muci*, potom sprovodni psalmi, *Puče moj te Ispovidajte se*. Možda bi se ovome mogao pridodati i još koji slučaj, no to je svakako tema zasebna istraživanja i pripadajuće mu komparativne analize.

86 Usp. Županović, Lovro: O tonalnim osnovama tzv. dalmatinskog narodnog melosa, *Čakavska rič*, vol. VII., br. 1, 1977., str. 69, 71.

87 Katić, Lovre: Solin od VII do XX stoljeća, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, vol. 9, br. 1, 1955., str. 81-84.

88 Usp. Stepanov, Stjepan: Uvod, u: Jerko Bezić (ur.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja, prvi svezak: Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, snimio, transkribirao i analizirao Stjepan Stepanov, Zagreb: JAZU, 1983., str. XXII-XXIII.

pratnja, dojmlija u svojoj jednostavnosti (ali i upečatljivosti ponavljanja istoga tona), arhaična je i po svemu sudeći predstavlja osebujni glazbeni *reziduum*, tj. izgled prvotnih pučkih troglasnih formacija (i u svjetovnoj i u crkvenoj pjevačkoj praksi) iz ovoga podneblja. To je, naime, vjerojatno »faza« (nemoguće je znati kolike povijesne protežnosti) koja je slijedila prije basovskoga »osvajanja« drugih tonova pratnje. Pretpostavku da su dionici/»pra«-tvorci najdublje dionice – očito u želji za što boljom i bogatijom zvučnošću – najprije jednostavnim sudjelovanjem pratili tenorsku (tercnu) glazbenu »nadgradnju«, a potom i razvijenijom linijom, potvrđuje već letimičan pogled na primjere napjeva posljednica iz Solina (što predstavlja prvotni pristup), u odnosu na vranjički bratimski napjev. Potonji, naime, u basovsko-baritonskim temeljima donosi značajne promjene: dok basovi izvode dva tona, G i d/D, baritonska linija⁸⁹ (neobično, pa i netipično pokretna) donosi tonove d, e, fis i g (čak svojevrsno oponašavajuću tenorsku frazu!).

Kako je već spomenuto, u svojoj je osnovi napjev solinskih/vranjičkih posljednica i vranjičke bratimske sprovedne pjesme – dakako, kao i solinske dječje kolendre *Tri su Kralja idrila* – modusnih karakteristika te odgovara na ton a transponiranomu (prvom) dorskom tetrakordu (tonovi a – h – c1 – d1). Ipak, pod dojmom tercne pratnje u II. tenoru, uz koju i one statičn(ij)e, basovske, isti se napjev može slušno doživjeti (osobito suvremeni slušatelj) i kao tvorba durске zvučnosti: u tom slučaju s kadencom na dominantu (V. stupnju G-dura, što u solinskim primjerima dodatno potvrđuje »šuplja kvinta« d – a; u vranjičkome pak slučaju potpun kvintakord na dominantu: d – fis – a), za razliku od modusno shvaćene kadence vodećega glasa na finalisu (I. stupnju, tj. tonu a).

Sam tekstovni predložak »male kolendre« jednostavan je i po karakteru doista »dječji-nabrajalački« (trikordalna melodija to samo dodatno podcrtava). Donekle podudaran tekst – također sedmerački – moguće je pronaći u pjesmarici *Pisne duhovne raslične*, koju je priredio splitski kanonik Matij Čulić (1749. – 1829.) i objavio je u Veneciji 1805. godine.⁹⁰ Iako veza između Čulićeve (daleko ekstenzivnije) pjesme (*Pisan III.*, i to upravo *Na blagdan Vodokarstia*) nije sasvim čvrsta, ne bi ju trebalo niti olako odbaciti, osobito kad se zna da je dotična pjesmarica bila u čestoj uporabi među pučkim crkvenim pjevačima u Solinu (ali i drugim, sličnim pučkim crkvenim zborovima u srednjoj Dalmaciji).⁹¹ Dječja pjesmica – naziva *Tri su Kralja hodila* – slična ovoj solinskoj (i po tekstu i po modusnoj

89 Kao takva, baritonska dionica – pojava novije povijesti – pokazuje mogućnosti metamorfoze izvornoga pučkog troglasja: ona je (po svemu sudeći) nekada u Vranjicu, jednako kao što je to u Solinu još uvijek slučaj, podrazumijevala tek ritmiziranje pedalnoga tona.

90 Usp. Civlich, Mattia [Čulić, Matij] (prir.): *Pisne duhovne raslične*, U Mletzih: Kod Sebastiana Coleti, MDCCCV. [1805.], str. 20-22.

91 Usp. Topić, Slavko: Pučki oblici u crkvenom pjevanju, u: *Crkvena glazba. Priručnik za bogoslovna učilišta*, Zagreb: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1988., str. 61; Jankov, Mirko: Nekoliko crkvenih pučkih napjeva iz Solina, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 161, 163; Jankov, Mirko: *Stoljeća glazbe u Splitu: Grad očima čujnoga...*, Split: Hrvatski dom, 2022., str. 41.

pripadnosti, s time da je ta dvoglasna!), bila je nekada u uporabi (uoči Vodokršća ili na Sveta tri kralja) i u Klisu, gdje ju je godine 1975. zabilježio J. Martinić.⁹²

TEKST

Tri su Kralja idrila
Da b' Isusa vidila.

Mnoge gore prodoše
Dok u Betlem dodoše.

Tu Isusa nađoše
Te mu se pokloniše.

NAMJESTO ZAKLJUČKA

Tradicijski vokalni izričaj svjetovne i (znatno više) crkvene namjene fenomen je koji još uvijek živi na području današnjega grada Solina, ali i znatnoga dijela njegova okružja (Klis, Vranjic, Mravince i Kučine). Mada je dotično pjevanje – spontano, no najvećma dobro »uigrano« – tijekom prošloga stoljeća (a po svemu sudeći i ranije), dok je Solin bio još prigradsko mjesto/selo, figuriralo kao bitno izraženije pučko glazbeno činjenje te pojava tješnje povezana s identitetom domicilnoga stanovništva, i recentno njegovo stanje još nam uvijek nudi dovoljno etnomuzikološki relevantnih i poticajnih sadržaja koji se mogu iščitavati u svjetlu glazbeno-kulturnoga i društveno-vjerskoga konteksta, dakako i neminovnih promjena što ih je moguće detaljnije pratiti od druge polovice XX. stoljeća.

Njegovi glavni predstavnici i stoljetnom praksom potvrđeni nositelji, *Pučki pivači Gospe od Otoka*, i danas izvode starinske solinske pučke napjeve, svjetovne kao i one crkvene – ukupno gledano - jednoglasne, dvoglasne i troglasne (mjestimično i četveroglasne) – a što su ih usmeno primili u naslijeđe od svojih prethodnika. Time još uvijek održavaju u praksi repertoar koji ih izdvaja iz srodnih im vokalnih tijela, omogućujući nam i uvid u etape razvoja (u najmanju ruku tijekom XX. stoljeća) pučkoga svjetovnog i crkvenog repertoara glagoljaške prošlosti. Činjenica postojanja odgovarajućih notnih i tonskih zapisa te mogućnosti dodatno povećavaju te u etnomuzikološkome smislu (kao što to živa svjedočanstva/sjećanja čine u etnološkom i kulturološkom) omogućuju potpunije uvide u slojevitost životnih prilika i baštinskih manifestacija, u dinamizam njihovih promjena te isprepletenosti osjetljivih neizostavnih međuovisnosti.

Za potrebe ovoga rada u istraživačkome su se fokusu našla dva kolendarska napjeva, kao primjeri koji su tijekom XX. stoljeća bili (*Lipa grana od orija* i *Tri su Kralja idrila*), ili još uvijek jesu (*Lipa grana od orija*) neizostavnim dijelom solinskoga »božićevanja«. I dok su oni nekada u praksi bili izvođeni

⁹² Usp. Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015., str. 29-30.

»spontano-organizirano«, danas su ipak najčešće prezentirani na raznim unaprijed dogovorenim kulturnim manifestacijama i koncertnim događanjima. Na plastičan i zanimljiv način posredstvom obaju predmetnih primjera daje se ocrtati mjesna tradicijska vokalna izričajnost »u malom« – u rasponu od jednoglasja do troglasja, jednako kao i vrste načina izvođenja (solistički, podijeljenoga zbora i skupno) – ali i osebujno preklapanje glazbenih sfera profanoga i sakralnoga, osobito kroz prizmu njihove pučke (re)interpretacije (što je prvorazredna gesta pučke »ekonomičnosti« u glazbenome pogledu). Posredstvom šest obrada (K. Magdić, D. Tambača – M. Barišić, Lj. Stipišić [s trima različitim obradama] i Š. Marović) – počev od prve, Magdićeve obrade iz 1974. – i triju potom dodatnih varijanti dijela navedenih autora (D. Tambača, Lj. Stipišić i Š. Marović) veće (i poznatije) kolend(re), ilustrira se i povezanost (ali i lako ostvariva aplikabilnost) dotične vrste tradicijskoga izričaja s onim naknadno osmišljenim, skladanim, a što baštinskim napjevima omogućuje »drugotni život«, odnosno dodatno jamstvo perpetuacije (ne zaboravimo: primarna je ipak ona još uvijek živa, pučka, makar ona danas bila najčešće koncertnoga tipa). Takvim pristupima i sam napjev *Lipa grana od orija* (bez obzira na to što je ponekad bio zapisivan/javnosti predstavljan i pod drugim imenima, npr. kao *Upraj smo van kući došli*) uzmogao je ući u reprezentativno-koncertne repertoare pojedinih (polu/profesionalnih) vokalnih sastava u solinskome okružju (*Vokalisti Salone*), ali i izvan njega (*Lado*) te tako dobiti širu diseminaciju i bolju javnu vidljivost.

Devet melografskih zapisa/transkripcija kolendre *Lipa grana od orija*, vrijednih svjedočanstava prostornih (Solin – Split – Solin) i vremenskih varijacija (iz 1906., V. Bersa; 1921./1922., N. Kalogjera; 1938. [dva zapisa], A. Zaninović; 1947., A. Dobronić; 1972., D. Tambača; 1974., J. Martinić; 1980-ih, Lj. Stipišić; 2021., M. Jankov) i dviju grafičkih zabilježbi one dječje (iz 1947., A. Dobronić i 2022., M. Jankov), jednako kao i recentne transkripcije triju (solinskih) posljednica te (vranjičke) sprovodne bratimske pjesme, mogu poslužiti kao poticaj i za neka dublja analitička sagledavanja naslovne tematike, potom za osvjetljavanje slike pučkoga pjevanja ovdašnjega kraja na pojedinačnom i širemu planu, te – ukoliko se budućim obrađivačima učine izazovnim – kao zalag ostvarivanja nekih novih umjetničkih vizija i zanimljivih (re)interpretacija, svjesnih podjednako baštinske glazbene morfologije i stilistike, jednako kao i tekstovno-glazbene »elastičnosti« i životnosti, koja je najzad ove napjeve upravo i očuvala sve do današnjih dana.

Tablica 1. Popis članova *Pučkih pivača Gospe od Otoka* aktivnih u 2021. i 2022. godini

R. BR.	DIONICA	IME I PREZIME; ZANIMANJE	GODINA ROĐENJA	PJEVA OD; NAPOMENA
1.	Tenor I./II.	Ljubomir (Ljubo) Podrug (Vladin, Bašin); kapetan duge plovidbe, umirovljenik	1947.	1959. – 1966.; 2010. – danas; jedan od onih koji pjevaju ulogu čitača u <i>Muci</i>
2.	Tenor I./II.	Ante Parać (Dinkov); automehaničar, umirovljenik	1952.	1981. – danas; jedan od predvodnika pjevanja na misnim slavljinama i sprovodima, ponekad pjeva <i>pištulu</i> ili neko od <i>Jobovih štenja</i> na Misi za pokojne
3.	Tenor II.	Nikša Barišić (Antin/Tončev, Barišin); trgovac; nezaposlen	1966.	2002. – danas (uz povremene prekide); pjeva pojedine uloge u <i>Muci</i> , ponekad pjeva i poslanicu na Misi za pokojne
4.	Tenor II.	Tomislav (Tomo) Grbić (Brankov); strojarski tehničar, umirovljenik	1973.	2014. – danas; jedan od onih koji pjevaju ulogu čitača u <i>Muci</i> , ponekad pjeva i <i>pištulu</i> na pokojničkoj Misi
5.	Tenor II.	Leo Milanović (Berin); autolimar	1973.	2015. – danas; pjeva ponekad neku od uloga u <i>Muci</i>
6.	Tenor I.	Joško Uvodić (Milin, Kudrin); dipl. ing. strojarstva	1979.	2011. – 2013.; 2019.– danas; pjeva ponekad neku od uloga u <i>Muci</i>
7.	Bas I./II.	Dinko Roguljić (Ivanov, Marušin); elektrotehničar slabe struje, umirovljenik	1944.	2013. – danas
8.	Bas I./II.	Goran Bešker (Brankov); umirovljenik	1960.	2015. – danas
9.	Bas II.	Stipe Filipović (Matin); referent za odnose s potrošačima	1978.	2017. – danas; pjeva ponekad neku od uloga u <i>Muci</i> te <i>pištulu</i> na pokojničkoj Misi
10.	Bas I.	Mario Bubić (Marinov); dipl. ing. pomorskog prometa	1979.	2019. – danas
11.	Bas II.	Ilija Kokeza (Stipin); dipl. oec.	1979.	2016. – danas; pjeva ponekad neku od uloga u <i>Muci</i>
12.	Bas II.	Petar Podrug (Jerkov, Veladin); privatni poduzetnik	1984.	2001. – danas; pjeva ponekad neku od uloga u <i>Muci</i>

Tablica 2. Melografski zapisi i obrade kolendre *Lipa grana od orija*

R. BR.	ZAPISAO	GODINA NASTANKA ZAPISA	KAZIVAČ(I)	NASLOV POD KOJIM JE NAPJEV ZAPISAN (TONALITET); NAPOMENA
				PODATCI O OBRADI; NAPOMENA
1.	Vladoje Bersa	1906.	Ante Ivić	<i>Došli smo vam kolendati</i> (C-dur)
				<i>Dobar večer Bog da</i> (C-dur)
				<i>Kulo previsoka</i> (C-dur)
				Ljubo Stipišić Delmata (obr.): <i>Došli smo vam kolendati</i> (F-dur); napjev br. 10 u Oratorijskoj kantati za muški zbor, ženski zbor i sola <i>I Rič se Bogon učini</i> , 2006.
2.	Niko Kalogjera	1921./1922.	–	<i>Lipa grana od orija</i> (D-dur); napjev je zapisan u Splitu
				Ljubo Stipišić Delmata (obr. Prema Kalogjerinu zapisu iz 1936.?!): <i>Lipa grana od orija</i> (A-dur); obrada za (troglasni?) muški zbor, prva polovica 1980-ih godina
				Šime Marović (obr.): <i>Na dobro van došlo</i> (A-dur); za peteroglasni mješoviti zbor (dvoglasni ženski i troglasni muški), iz 1990-ih godina; <i>Na dobro van došlo Božje porođenje</i> (A-dur); (ista obrada, naknadna verzija) za peteroglasni mješoviti zbor (dvoglasni ženski i troglasni muški) uz orguljsku pratnju, također iz 1990-ih godina
3.	Antonin Zaninović	1938.	Marko Milašić [tj. Milišić, Šalinov], Marin Kljaković Šantić (Čabo), Duje Barišić (Gujinov), Marin Barišić (Gujinov), Kajo Jaić (Bilin), Ljubimir (Ljubomir) Vučićić (Mađar) ⁹³	<i>Lipa grana od orija</i> (G-dur)
				<i>Dobar večer Bog da</i> (G-dur)
4.			Lovre Katić	<i>Lipa grana od orija</i> (G-dur)
				<i>Dobar večer Bog da</i> (G-dur)
				Krešimir Magdić (obr.): <i>Lipa grana od orija</i> (A-dur); za šesteroglasni muški zbor/klapu, 1974.
5.	Antun Dobronić	1947.	Kajo Podrug	<i>Dobra večer Bog da</i> (dorski modus na tonu g[?]; F-dur s kadencom na II. stupnju[?])

R. BR.	ZAPISAO	GODINA NASTANKA ZAPISA	KAZIVAČ(I)	NASLOV POD KOJIM JE NAPJEV ZAPISAN (TONALITET); NAPOMENA
				PODATCI O OBRADI; NAPOMENA
6.	Jerko Martinić	1974.	Vicko Sesartić (imena ostalih pjevača nisu evidentirana)	<i>Lipa grana od orija</i> (F-dur) <i>Dobar večer Bog da'</i> (F-dur)
7.	Duško Tambača	-	Slaven Barišić	<i>Upraj smo van kući došli</i> (tonalitet?) Duško Tambača – Marin Barišić (obr.): <i>Upraj smo van kući došli</i> (H-dur); za četveroglasni muški zbor/klapu, 1975. Duško Tambača (obr.): <i>Upraj smo van kući došli</i> (H-dur); za četveroglasni muški zbor/klapu, objavljeno u zbirci iz 2021.
8.	Ljubo Stipišić Delmata	- (vjerojatno početkom 1980-ih)	- (vjerojatno prema pjevanju onodobne generacije <i>Pučkih pivača</i>)	<i>Dobro večer Bog dâ</i> (tonalitet?) Ljubo Stipišić Delmata (obr.): <i>Dobro večer Bog dâ</i> (A-dur); za četveroglasni muški zbor/klapu, bez godine (vjerojatno 1980-ih) Ljubo Stipišić Delmata (obr.): <i>Dobro večer Bog dâ</i> (A-dur); za četveroglasni muški zbor/klapu; napjev je dvaput uklopljen u <i>Pastoralnu kantatu »Ditić rodi se nam«</i> , 1992.
9.	Mirko Jankov	2021.	V. popis članova <i>Pučkih pivača</i> u 2021. i 2022. godini	<i>Lipa grana od orija</i> (G-dur)

93 Usp. Čičerić, Tonći: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 158.

Tablica 3. Melografski zapisi kolendre *Tri su Kralja idrila*

R. BR.	ZAPISAO	GODINA NASTANKA ZAPISA	KAZIVAČ(I)	NASLOV POD KOJIM JE NAPJEV ZAPISAN (MODALITET/TONALITET); NAPOMENA
				PODATCI O PJESMAMA KOJE S DJEČKOM KOLENDROM DIJELE NAPJEV; NAPOMENA
1.	Antun Dobronić	1947.	Lovro (Lovre) Katić	<i>Tri su kralja idrila</i> (dorski modus na tonu g[?]; event. F-dur s kadencom na II. stupnju[?])
2.	Mirko Jankov	2022.	Ante Parać	<i>Tri su Kralja idrila</i> (dorski modus na tonu a; event. G-dur s kadencom na II. stupnju); jednoglasni napjev koji je izvan uporabe, po prilici od 1970-ih
		2022.	V. popis članova <i>Pučkih pivača</i> u 2021. i 2022. godini	<i>Pučki pivači</i> na isti napjev (dorski modus na tonu a; event. G-dur s kadencom na II. stupnju) – u troglasju – izvode još tri posljednice, uskrsnu (<i>Svetoj Žrtvi uskrsnici</i>), duhovsku (<i>Dođi, Duše Presveti</i>) i tijelovsku (<i>Hvali, Sion, Spasitelja</i>)
		2016.	Marinko Jurić, Ante Jurić (Vinčolin), Ozren Mandić, Joško Jurić, Vlado Grubić (Mačo), Ante Bilić, Ljubomir Jurić, Andrija Jurić, Boris Jurić, Vicko Vitasović, Josip Jelić, Blaž Mikelić, Ante Tonči Jelić, Ante Jurić (Joška Jurkova), Vitomir Mikelić, Srećko Bilić, Ante Jurić (Bakićev), Mate Jurić (Butinov) ⁹⁴	Muški crkveni pjevački zbor sv. Martina biskupa iz Vranjica na varijantu ovoga napjeva (dorski modus na tonu a; event. G-dur s kadencom na II. stupnju) – u troglasju ili četveroglasju – izvodi još tri posljednice: uskrsnu (<i>Svetoj Žrtvi uskrsnici</i>), duhovsku (<i>Dođi, Duše Presveti</i>) i tijelovsku (<i>Hvali, Sion, Spasitelja</i>) te, najčešće, četveroglasnu sprovodnu pjesmu <i>Bračo, brata/sestru sprovodimo</i>

94 Prema vlastitoj evidenciji iz 2016. Usp. Jankov, Mirko: Iz pučkoga crkvenog repertoara pjevača župe sv. Martina biskupa u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 9, br. 1, 2016., str. 217.

PRIMJERI

Primjer 1

LIPA GRANA OD ORIJA

Pučka kolendra iz Solina u izvedbi Pučkih pivača Gospe od Otoka
Snimio (25. studenoga 2021.) i transkribirao: Mirko Jankov

Moderato con moto ($\text{♩} \approx 95$)

mf
Li - pa gra - na od o - ri - ja,
Su - prot smo van ku - ċi do - šli,

Fa - ljen I - sus i Ma - ri - ja!
S ban - de pu - ta ni - smo za - šli

Prid po - šte - na o - va vra - ta
O I - va - ne po - što - va - ni,

U I - va - na, ka u bra - tal
Me - du lju - dim' o - da - bra - nil'

ben ritmato (♩≈105)

17

f Do - bra ve - čer Bog da, vri - me ga je zva - ti
Do - bra ve - čer Bog da, vri - me ju je zva - ti

21

Pa i na - šem I - va - nu raz - go - vo - ra da - ti;
Pa i na - šoj Vi - ci raz - go - vo - ra da - ti!

Tempo primo

25

mf O - tva - raj - te ška - fe - ti - ne,
O - tva - raj - te ar - me - ru - ne,

29

Iz - va - di - te ba - ško - ti - ne;
Iz - va - di - te bo - ti - ju - ne!

33

Ne - moj - te nas ov - di - sta - ti,

37

Prid po - šte - nin va - šin vra - tin,

41

Jer nas ki - ša, bu - ra mla - ti!

ZAZIVI:

- 1) Tri ti vrila priko kuće vrila:
- 2) prvi uja,
- 3) drugi vina,
- 4) treći Božjega mira!

- 5) Sinove ženija,
- 6) 'ćeri udava!

- 7) Bog ti (van) dava sa svi' strana!

Poco a poco allargando (♩≈90)

45

f Bog ti da - va sa svi' stra - na,

49

ff Bog ti da - va sa svi' stra - na!

rall.

Primjer 2

TRI SU KRALJA IDRILA

Dječja kolendra iz Solina u izvedbi Ante Paraća pok. Dinka (r. 1952.)
Snimio (2022.) i transkribirao: Mirko Jankov

Moderato, semplice (♩≈95)

The musical score is written on two staves in G major (one sharp) and common time. The tempo is Moderato, semplice, with a quarter note equal to approximately 95 beats per minute. The first staff begins with a dynamic marking of *mf*. The melody consists of eighth notes, with some phrases spanning across bar lines. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across notes or bar lines.

mf Tri su Kra-lja i - dr' - la, Da b' I - su - sa vi - di - la. Mno - ge go - re pro - do - še

Dok u Be - tlem do - do - še, Tu I - su - sa na - do - še Te mu se po - klo - ni - še.

Primjer 3

50

117 *Allegretto* (I. zbor) *Iz Solina* (II. zbor)

Došli smo vam kolen-dati i sva-mi se vese-liti.
 Dobar večer Bog da; vrime ih je zvati.
 Kulo pre-vi-soka, da bi do-li pala!

118 *Allegretto* *iz Kaštela kod Splita*

Došli smo vas pozdra-vi-ti, do-
 šli smo vas pozdra-vi-ti.

119 *Allegretto* (jedan) *Iz Starog-grada* rit.

Dobar večer u paron Ni-kole ov-de!
 Na dobro njim mlado li-to doj-de!
 I njihovej svoj družini ov-de! Na do-
 bro njim mlado li-to doj-de!

atempo (svi)

(jedan) (svi)

(na Božić)

DOŠLI SMO VAM KOLENDATI

i s vami se veseliti.

Došli smo vam kolendati
i s vami se veseliti.
S ovim dancim od Božića
na dobro vam Božić doša!
Evo trupa kolendara
u karocam od Mostara.
S strane puća nismo zašli,
uprav smo vam kući došli.
Razdrli smo par obuće
za pozdravit vaše kuće.

Razbili smo violine.
za uzaći uz skaline.
A ti, Ane, ne bud' lina,
podigni se sa komina
i donesi bocun vina;
nemoj vodna, nego cila,
neka nam je družba mirna.
Ne čin'te nas ovdje stati
prid poštenim vašim vratim,
jer nas bura, kiša mlati.

(nastavak po drugom napjevu:)

Dobar večer Bog da;
vrime ih je zvati
i svim, koj' s' u kući
razgovore dati.

Dobar večer Bog da;
vrime ga je zvati
i našem Juri¹⁾
razgovore dati.

(dok su dosad pjevali naizmjenice razdijeljeni u dva zbora,
dalje pjevaju svi skupa).

Kulo previsoka,
da bi doli pala!

Mladost, kâ je u tebi,
da bi mi dopala!

(Zatim se kaže bez pjevanja).

Čeri udavâ, sinove ženio!
Bog te pomaga sa svih strana,
najviše s nebesa!
Tri ti vrila priko kuće vrila:
jedan vina, drugi mlika,
treći Božjeg mira!
Amen.

Solin 25. IX. 1906. Pjevač: Ante Ivić.

¹⁾ Ovo se opetuje imenujući redom sve ukućane.

Primjer 4

NR 29

Ljubo Stipišić Delmata

...I RIČ SE BOGOM UČINI...

ORATORIJSKA KAREKATA

za MUŠKI ZBOR, ŽENSKI ZBOR I SOLA

KOLENDE I BOŽIĆNI NAPJEVI
KOD ĐUKA U DALMACIJI, PRIMO
I ISTRI

canto a cappella

Split, listopada 1994.

10

Allegretto

Iz Solina, 1906 g.

Soprano (S) and Alto (A) staves with lyrics:

(1) i s-ya-mi se ve-se,
 (2) na do-bro vam šo-zic
 (3) sa-ka-ro-cam od Mos-
 (4) za-ru-ka-či ut-ška
 (5) po-dig-ni se sa ko-
 (6) ne-moj vod-na ne-go

Tenore (T) staff with lyrics:

1. Došli smo vam kolen
 8-55-555
 - da-ti
 - ži-da
 - da-ra
 - ti-ne
 li-na
 vi-na

Basso (B) staff

Soprano (S) and Alto (A) staves with lyrics:

(1) -li-ti
 (2) do-ša
 (3) -za-ra
 (4) -ti-ne
 (5) -mi-na
 (6) ci-la

Tenore (T) staff with lyrics:

2. S-o-vim dancim od Bo-
 3. E-vo gru-pa ko-len-
 4. Raz-bi-li smo vi-o
 5. A-ti, A-ne, ne bud
 6. I do-ne-si bocur

Basso (B) staff with lyrics:

7. Ne čin-te nas ovdi
 7. Ne čin-te nas ovdi

- 15 - 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2

Soprano (S): *sta - ti* prid poš - te - nim o - vim vra - tim

Alto (A): *sta - ti* prid poš - te - nim o - vim vra - tim

Tenor (T): *sta - ti* prid poš - te - nim o - vim vra - tim

Bass (B): *sta - ti* prid poš - te - nim o - vim vra - tim

Soprano (S): *jer nas bura, ki - ša mla - ti !*

Alto (A): *jer nas bura, ki - ša mla - ti !*

Tenor (T): *jer nas bura, ki - ša mla - ti !*

Bass (B): *jer nas bura, ki - ša mla - ti !*

Primjer 5

— 6 —

Kolendre su kao i sve splitske prigodnice složene većinom u osmercu ili dvanastercu. Obično svaki dvostih izriče jednu misao i to tako, da prvi stih više puta služi samo za to, da se slaže s drugim bez obzira na vezu; n. pr. kolendraši pitaju:

U krščana lipa vira
Komad lipog paškog sira.

Interesantni su ipak ovi prvi stihovi, jer u njima se čita pučko znanje i iskustvo, humor i shvaćanje. Kolendra započimlje ovako:

Andante.

Li - pa gra - na od o - - - ri - ja ² , fa - ljen	I - sus i Ma - - ri - ja.
Zdravo časti Spasiteja	Puna časti i poštenja,
Svi falimo Stvoriteja	Svaka lipa urešenja.
I Isusa Otkupiteja.	Kaštila su redom sela
U Betlem se Isus rodi,	Poznaju te sva vlastela.
Ki nas sobom u raj vodi.	U toj tvojoj dėsnoj ruci,
Lipo nam je ovdı stati,	Poznaju te Vlasi i Turci.
Došli smo vam kolendrati.	Jeli jesmo kruva rešća, ³
Poznajete Duju Lendu,	Poznaju te sve do Trešća.
Došli smo vam u kolendru.	U Meji ⁶ je koromača, ⁷
Jur godiše jema biti,	Poznaju te sve do Brača.
Jemamo se veseliti.	U Splitu su lipi momci,
Na 'vi blagdan, ki se čuje,	Poznaju te svi trgovci.
Ki se po svem svitu štuje,	U panjoke ⁸ tvrda kora,
Došli smo vas pozdraviti,	Poznaju te do Kotora.
I nazvat vam dobre fešte,	Ove kante ostavimo,
Dobre fešte od Božića	Druge lipje prihvatimo,
I počelo od godišća.	Domaćicu pozdravimo.
Po Božiću i Stipanu,	Kuma Mande, naša diko,
Po Stipanu i Ivanu,	Jer veseje jemaš lipo,
Po Ivanu i Mladincim,	Sve te fale žene stare,
Po Mladincim mlado lito,	Da ti jesi žena prava,
Rodilo vam uje i žito,	Meju njima odabrana.
Sve to boje svako lito,	Ove kante ostavimo,
Za najveće karagajka, ³	Druge lipje upravimo,
Od čega je puna bačva.	Malog Dujka pozdravimo:
Ove kante ostavimo,	Dujko mali, naša diko,
Druge lipje upravimo,	Jer veseje imaš lipo.
Imenjaka pozdravimo.	Tako vam ga ne želiti,
Kum Marine naša diko,	Vaja ⁹ Dujka oženiti,
Jer veseje imaš lipo.	Divičicom dobra roda,
Svi te fale, judi stari,	Neka jema š njom porodā.
Da ti jesi čovik pravi,	Divičicom od Pojica,
Meju njima odabrani.	Neka su mu rodna dica. ¹⁰
Poštena ti kuća stara,	Sa divojkom crna oka,
Poznaju te daje 'd Fara, ⁴	Nek ti nije š njom uroka. ¹¹
Dična roda i plemena	Sa divojkom lipa stasa,
I časnoga baš imena.	I poštena časna glasa,
Plemić jesi Splita grada,	Ove kante ostavimo.
Kruna ti se zlatom sklapa,	Malu Anku pozdravimo.
	(Nastavlja se.)

² oraha. ³ Vrst bijelog groždja. ⁴ Hvara. ⁵ Kruh od sirka ili kruha, koji je lijepo uzrastao. ⁶ Predio Splita. ⁷ Komorač. ⁸ Kumis, vojnički kruh. ⁹ Valja. ¹⁰ Pučko vjerovanje, ako mladić uzme Poljičku, da mu koljeno ne će izumrijeti. ¹¹ Takodjer pučko vjerovanje, da djevojku crna oka nitko ne može ureći. ¹² Okučiti. ¹³ Pripravite. ¹⁴ Tulca. ¹⁵ Bacile, talij. = zdjelica, taca. ¹⁶ Boca likera. ¹⁷ Slastan dio mesa. ¹⁸ Pretince. ¹⁹ Ormar s ladicama. ²⁰ Viljuška. ²¹ Sredina kruha.

Primjer 6

Na dobro van došlo
(kolendra)

Moderato $\text{♩} = 110$ Obradio: Š. Marović

S.A. do - šlo Bo - žje po - ro - de - nje
 T. Na do - bro van do - šlo Bo - žje po - ro - de - nje
 B.

5
 S. svi - ma va - mi ov - di ra - dost i ve - se - lje.
 T. svi - ma va - mi ov - di ra - dost i ve - se - lje.
 B.

9 Andantino $\text{♩} = 50$

S.
 T. Zdra - vo čas - ti Spa - si - te - lja svi fa - li - mo Stvo - ri - te - lja.
 Na vi blag - dan, ki se - ču - je, ki se po svem svi - tu - štu - je.
 Do - bre fe - šte od Bo - ži - ca i po - će - lo od go - diš - ca.
 B.

17

S. U Be - tlem se I - sus ro - di, ki nas so - bom u raj vo - di
 Do - šli smo vas po - zdra - vi - ti, i na - zvat van do - bre fe - šte.
 Po Bo - ži - ću i Sti - pa - nu, po Sti - pa - nu i I - va - nu.
 T.
 B.

25

S. Po I - va - nu i Mla - din - cim, po Mla - din - cim mla - do li - to.

T. Po I - va - nu i Mla - din - cim, po Mla - din - cim mla - do li - to.

B. Po I - va - nu i Mla - din - cim, po Mla - din - cim mla - do li - to.

33 Moderato $\text{♩} = 100$

T. Nek van mla - do li - to u o - bi - lju bu - de,

B. Nek van mla - do li - to u o - bi - lju bu - de,

37

T. bla - go - slo - va pu - no, mi - ra za sve lju - de.

B. bla - go - slo - va pu - no, mi - ra za sve lju - de.

41

S. ov - di Bo - žić na - zi - va - mo,

T. Svi - ma va - mi ov - di Bo - žić na - zi - va - mo,

B. Svi - ma va - mi ov - di Bo - žić na - zi - va - mo,

45 **molto rit.**

S. pu - ni Du - ha Bo - žjeg, svi se ve - se - li - mo!

T. pu - ni Du - ha Bo - žjeg, svi se ve - se - li - mo!

B. pu - ni Du - ha Bo - žjeg, svi se ve - se - li - mo!

Primjer 7

Na dobro van došlo Božje porođenje

(Kolendra - splitski napjev)

Allegro ♩=98 *Obradio: Š. Marović*

S. A. do - šlo Bo - žje po - ro - de - nije

T. I. Na do - bro van do - šlo Bo - žje po - ro - de - nije,

T. II.

B.

Org.

S. A. svi - ma va - mi ov - di ra - dost i ve - se - lje.

T. I. svi - ma va - mi ov - di ra - dost i ve - se - lje.

T. II.

B.

Org.

Allegro ♩=54

S.
A.

T. I.
T. II.

mf

Zdra - vo ča - sti Spa - si - te - lja svi fa - li - mo Stvo - ri - te - lja.
 Na vi blag - dan, ki se - ču - je, ki se - po svem svi - tu - štu - je.
 Do - bre fe - šte od Bo - ži - ća i po - će - lo od go - diš - ća.

B.

Allegro ♩=54

Org.

mf

S.
A.

T. I.
T. II.

B.

Org.

U Be - tlem se I - sus - ro - di, ki nas - so - bom u raj - vo - di.
 Do - šli smo vas po - zdra - vi - ti, i na - zvat van do - bre - fe - šte.
 Po Bo - ži - ću i Sti - pa - nu, po Sti - pa - nu i I - va - nu.

1.2.

1.23.

S. A.

Po I - va-nu i Mla - din - cim, po Mla - din - cim mla - do — li - to.

T. I.
T. II.

Po I - va-nu i Mla - din - cim, po Mla - din - cim mla - do — li - to.

B.

Org.

Allegro ♩=110

S. A.

T. I.
T. II.

Nek van mla - do li - to u o - bi - lju bu - de, bla - go - slo - va pu - no, mi - ra za sve

B.

Org.

Allegro ♩=110

S.
A.

T. I.
T. II.

B.

Org.

ov - di Bo - žić na - zi - va - mo,
lju - de. Svi - ma va - mi ov - di Bo - žić na - zi - va - mo,

rit.

S.
A.

T. I.
T. II.

B.

Org.

rit.

pu - ni Du - ha Bo - žjeg, svi se ve - se - li - mo.
pu - ni Du - ha Bo - žjeg, svi se ve - se - li - mo.

rit.

Primjer 8

— 182 —

Hrvatske pučke popijevke.

Nekoliko kolenda iz Dalmacije.

O. Antonin Zaninović O. P. — Split.

(Svršetak).¹

Split.

„Došli smo vam kolendrat!“ — O kolendanju u gradu Splitu pisao je u „Sv. Ceciliji“ već g. 1922. (sv. 1. i 2) N. Kalodera te donio tekst i napjev. Ja ću ovdje samo spomenuti, da svi ne pjevaju, kako je ondje zabilježeno. Drukčiji i nešto kraći tekst objelodanio je prošlih godina neki U. (= Uvodić?) u ovdješnjem dnevniku „Novo doba“, odakle sam prepisao početne stihove, što ih niže donosim. I napjev je drukčiji, vrlo sličan onome iz Srednjeg sela na bližnjem otoku Solti. Pjevao mi ga je crkveni pučki pjevač iz predgrađa Luća Josip Krstulović pok. Šimuna. Prema njemu neki pjevaju ovako:

Moderato

Do-šli smo Vam ko-len- dra-ti, da nam da-te ve- će - ra- ti.
 Oli dali, ol' ne dali, Došli smo vas pozdraviti
 Mi ćemo vam kolendrat. Kao drage prijatelje
 Komu smokvu, komu grozdić, I nazvat' vam dobre svece,
 Na dobro vam doša' Božić! Dobre svece od Božića
 I počelo od godišća
 Na dobro vam doša' Božić i t. d.

Solin.

1. „Lipa grana od orija“. — Solinjani kolendaju na Božić, na dva susljedna blagdana te na Mlado ljeće i na Tri Kralja. Odrasli muškarci, po pet do dvadeset, a i više, u svakoj skupini, idu kolendati onima, za koje znadu, da će ih primiti; dječaci samo kućama u svome komšuluku. U tekstu, koji počinje istim dvostihom kao i starija kolenda iz Splita, imade kao i ondje stihova, koji su tu samo radi sroka. Stihovi: „Pred kućom vam zelen bor“ do „s kim će Turcim kosti bosti“ podjećat će na ona vremena, kad su Solinjani imali u blizini Turčina (Klis je oslobođen g. 1648.) i od njegova zuluma mnogo trpjeli. Odrasli kolendari pjevaju dvoglasno, a kad ih ima, i u troglasnom zboru. Došavši pred kuću zapjevaju najprije svi skupa:

Moderato Jedan

Svi

Li- pa gra- na od o- ri- ja, li- pa gra- na od o- ri- ja,
 Fa- ljen I - sus i Ma- ri- ja, fa- ljen I - sus i Ma- ri- ja!
 Uprav smo vam kući došli, Na poštena ova vrata
 Z bande puta nismo zašli, U don Mate kao u brata.
 Kad ispejvaju ove uvodne stihove, podijele se u dva zbora, pa pozdravljaju redom domaćina i ostale članove u kući. Svaki stih, što ga prvi zbor ispjeva, drugi zbor ponavlja.

Do-bar ve-čer Bog da', do-bar ve-čer Eog da'!
 Vrime ga je zvati
 I našem don Mati
 Razgovore dati.

¹ Vidi „Sveta Cecilija“ god. 1931., str. 18—21. (Hvar — Brusje na Hvaru) str. 55—60. (Starigrad — Grablje — Dol Vršnjak na Hvaru), str. 138—142. (Svirče — Vrboška na Hvaru), 212—214. (Bol na Braču — Ložišće na Braču); g. 1932., str. 25—27. (Milna na Braču — Vis), str. 64—66. (Korčula), str. 173—175. (Zrnovo na Korčuli); g. 1933., str. 19—22. Blato na Korčuli), str. 60—61. (Velaiuka na Korčuli, str. 162—163. (Račišće na Korčuli), str. 187—193. (Dubrovnik); g. 1934., str. 21—22. (Zaton bl. Dubrovnik), str. 52—54. (Koločep — Lastovo), str. 139—141. (Zupa bl. Dubrovnik — Postranje — Brgat — Osojnik — Ljubač); g. 1935., str. 22—24. (Cromača — Kliševo — Točionik), str. 44—47. (Ston — Ponikve na pol. Pelješcu; god. 1937., str. 19—21. (Viganj na pol. Pelješcu — druga mjesta na istom poluotoku); god. 1938., str. 17—19. (Selca na Braču).

Primjer 9

— 183 —

Spomenuvši pojedine članove, muške i ženske, pozdravljaju ih još jednom sve zajedno :

Dobar večer Bog da', I svima, koj' ste u kući,
Vrime vas je zvati Razgovore dati.

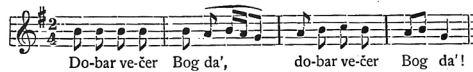
Podijeljeni u dva zbora nastavljaju zatim daljni tekst kolende čestitajući božićne blagdane, hvaleći domaćina i pitajući, da ih daruju. Napjev je isti kao i za uvodne stihove, a tekst kolende je ovaj :

Došli smo vam kolendratu, Ove svece čestitati, Na dobro vam doša ² Božić, Po Božiću sveti Štipan, Po Štipanu sveti Ivan, Po Ivanu svi Mladinci, Po Mladincim Mlado lito! Rodilo vam ulje i žito, A najviše karagača, ² Neka vam je puna bačva! Niz Kaštela redom sela Poznaju vas sva vlastela. Niz Kaštela guste grane, Poznaju vas na sve strane, A u Splitu mladi momci, Poznaju vas svi trgovci, Da si i ti čovik pravi, Medu ljudim odabranim.	Pred kućom vam zelen bor, Za nj privezan vranjac konj, Na njem N. N. mlad junak, U ruci mu buzdovan, A u drugom bojno koplje, S kim će Turcim' kosti bosti. Ti, Marija, ne bud' lina, Podigni se sa komina, Donesi nam bocun vina, Nemoj vodna nego cila, Neka nam je družba mirna! Otvarajte armarune I vadite botiljune! Otvarajte škafetine, Izvadite baškotine! Ne čin'te nas ovdj stati Prid poštenim vašim vratim, Di nas bura, kiša mlati.	Gnječka nam je do kolina, Ispala nam postolina. Za obači vaše kuće Razdrii smo par obuće. Razdrii smo sve klobuke. Za pozdravit vaše kuće. Ovo j' trupa kalendara U karocam iz Mostara. Doveli smo marangune, Da naprave makarune, Makarune, lipje riči, Uzmi pinjur, pak natiči! Za ovaj trud i našu muku Dat ćete nam jednu tuku. A sad, Bože, budi hvaljen S Marijom Divom uvik, Amen. S Marijom, Divom i Divicom I nebeskom cesaricom.
--	--	---

Navedeni sam napjev zabilježio prema pjevanju crkvnih pjevača: Marka Milašić, Marina Kljaković, Duje i Marina Barišić, Kaja Jaić (koji mi je prepisao tekst) te Ljubimira Vučićić. Nekoji pjevaju nešto drukčije; prema kazivanju i pjevanju veleć. dra Lovre Katića, rodom Solinjanim, ovako :

Tako pjevaju i tekst kolende, a stihove, kojima pozdravljaju pojedine osobe također nešto drukčije, naime :

2. „Kad se Isus obrezova“. — Isto kao na Božić pjevaju na sv. Stjepana i na sv. Ivana, a za Mlado ljetu i Vodokršte dodavaju još i ovu legendarnu pjesmicu o sv. Trima Kraljima. Značajan je u njoj onaj motiv o nestanku zvijezde, kojega, koliko znam, druge naše pučke pjesme o svetim Mudracima nemaju. Zvijezda im se sakrila, veli se ondje, jer došavši na po puta neki su „o zlu pomislili“, jer su naime posumnjali u istinitost onoga, što su o novorođenom (ondje: obrezovanom) Kralju bili čuli. Pokajavši se zaslužili su, da im se zvijezda opet pokazala i dovela ih do Betlema. Iako ovaj motiv nije osnovan na evanđeoskom pripovijedanju događaja o Trima Kraljima, ipak je, kako se vidi, vjerski vrlo poučan.

Pjesmica nije najbolje sačuvana. Zapisao mi ju je kao i prvu kolendu Kajo Jaić, a pjevaju je po istom (im) napjevu (ima) kao i onu prvu. Tekst joj glasi :

Kad se Isus obrezova, Tri su kralja za to čula, I pojdoše do Betlema, Do Betlema, bila grada. Onda im se zvizda kaza I pred njima jasno siva. Kad su došli na po puta, Neki o zlu pomislise,	Kralj Baldasar prvi biše, Onda im se zvizda sakri. Svi padnimo na kolina I molimo Gospodina, Da nam dade svoju kripost. I ozgor nam pošlje svitlost. Opet im se zvizda kaza I pred njima jasno siva.	Do Betlema, bila grada, Triput ih je obigrala, A četvrti u grad ušla. Zvijezda stala, blizu slava! Blagodare otvoriše, Isusu se pokloniše, Tamnjanom ga pokadiše, S Josipom se pozdraviše
---	---	--

I s Marijom Divicom A sad, Bože, budi hvaljen
I s nebeskom Cesaricom. S Marijom Divom uvik. Amen.

Na koncu, prije ne će unići u kuću, svi skupa podignutim glasom (bez pjevanja) izriču domaćinu (ćici) ove želje :

Tri ti vrila priko kuće vrila :
Prvi ulja, drugi vina,
Treći svakog blaga Božjega !

² Vrst bijele loze.

Primjer 10

34. Lipa grana od orija

(Solin)

Zapis: o. Antonin Zaninović

Obrada: Krešimir Magdić

A capella - Ad libitum

II. tenor solo: Duo: Tutti:

TENOR 1/2
TENOR 3/4

mf 1. Li - pa gra - na od o - ri - ja; Li - pa gra - na od o - ri - ja.

BARITON
BAS

5 II. tenor solo: Duo: Tutti:

mf Fa - ljen I - sus i Ma - ri - ja; Fa - ljen I - sus i Ma - ri - ja. f Do - bar ve - čer,

10 **Larghetto**

Bog da! Do - bar ve - čer, Bog da! mf 1. U - prav' smo vam ku - či
2. Na po - šte - na o - va
3. Niz Kaš - te - la re - don

14 do - šli; s' ban - de pu - ta ni - smo za - šli.
vra - ta; u don Ma - te, ka u bra - ta.
se - la; po - zna - ju nas sva vlas - te - la. f Do - bar ve - čer,

Vivo

I./II. tenor: 1. Do - bar ve - čer 3. Ma - ti;

1. Bog da! 2. zva - ti;

1. Do - bar ve - čer 3. Ma - ti;

1. Bog da! 2. zva - ti; 3. Ma - ti;

I./II. tenor: 1. Do - bar ve - čer Bog da! 2. Vri - me Ga je zva - ti; 3. I na - šem don Ma - ti;

1. 2. Vri - me ga je 3. Raz - go - vo - re

I./II. tenor: 3. I na - šem don 4. Raz - go - vo - re

Tutti:

rit.

da - ti; Raz - go - vo - re da - ti!

Tempo I.

rit. **FINE**

Li - pa gra - na od o - ri - ja ; Li - pa gra - na od o - ri - ja.

20PE

Tekst

Prva kitica sa svim opetovanjima:

Tekst čitave pjesme od 1. kitice bez opetovanja:

Dolna niče broj ste,
 Krime ga je moji
 b ti more (stomodina) potozoni;
 Moje ljuti u sovalmani,
 Sela fele ljuti stari;
 Da ti žia iorih pravi,
 Moje ljuti u sovalmani.
 b ti more (stomodina) u lna lina,
 Moje se sa konina,
 I konni loom nina,
 Moje nočna nego sika,
 Neke nom je omiha nima.

Jer je nomni nime stropo,
 I ne nime iioyoi ulova,
 ni se čino u konin,
 Moje iioyoi na lamiu,
 Oti liliu, oti grošiv
 Na sovalni nom sovia brošiv.
 Do brošiv niči klijon,
 Do klijonni saki bron,
 Do bronni ulow lita,
 ulow lito stomarito,
 brošiv nom nino žito,
 Da najniše korogreč,
 Neke nom je puma lara.

[Nastavak na 3. strani]

Bilješke o tekstu

- 1) Narječje: štokavsko, kajkavsko, čakavsko. 2) Govor: iekavski, ekavski, ikavski.
- 3) Način bilježenja teksta: a) kazivan u pero, b) pjevan, c) prepisan.
4. Tekst: a) narodni, b) umjetni [pjesnik?]
- 5) Gdje je tiskan tekst [rukopis?]
6. Opis običaja uz pjesmu:

7) Podaci o postanku pjesme:

8) Naročite primjedbe [zapisivača, urednika i ostalih]:

Ime i podpis urednika ovog lista:

Primjer 12

Br. 3990

Hrvatsko autorsko društvo [HAD], Zagreb

ZBIRKA NARODNIH POPJEVAKA

Prvi stih popievke: Tri su kralja isvirala

(Posebni naslov):

Pjevač — svirač: Ime i prezime: dr. Ljiljana Kralj

Dob: 60 god. zvanje: rukovoditelj muzike

Rodod iz: Solima

Ostali podatci o pjevaču u „Dnevniku“ str.

Pjevao u prijetu: 2. mod

Zapis: Datum: 14. XII. 1947 Mjesto: Solin

Pokrajina: Dalmacija

Ime zapisivača: Antun Dolenc

Tiskano (gdje? — Rukopis?):

u prijetu: 42 d
40
41 a)

Napjev

Tempo: 328

Tri su kralja isvirala

Analiza napjeva

(Nastavak na 3. ili 4. stranici)

1. Ljestvica:

2. Obseg napjeva:

3. Struktura kitica:

4. Završetci redaka napjeva:

5. Ritam [i metar]:

6. Naročite opazke o napjevu:

7. Komparativna skrižaljka:

OP 92

Tekst

Prva kitica sa svim opetovanjima:

Tekst čitave pjesme od 1. kitice bez opetovanja:

*Šri su kralja robita,
Da l' ima nošila,
Mnogi su nojaloš,
Doš l' ima nojaloš
Šri su fuk staroš
Šri su šri Marizju*

[Nastavak na 3. strani]

Bilješke o tekstu

- 1) Na rjeđe: štokavsko, kajkavsko, čakavsko. 2) Govor: iekavski, ekavski, ikavski.
- 3) Način bilježenja teksta: a) kazivan u pero, b) pjevan, c) prepisan
- 4. Tekst: a) narodni, b) umjetni [pjesnik?]
- 5) Gdje je tiskan tekst [rukopis?]
- 6. Opis običaja uz pjesmu:

7) Podaci o postanku pjesme:

Pjina u na oton "Nastobriša" uz kragorin hruša

8) Naročite primjedbe [zapisivača, urednika i ostalih]:

Ime i podpis urednika ovog lista:

Primjer 13

7 *polagano*

Li-pa gra-na od o-ri-ja. Fa-ljen I-sus i Ma-ri-ja.

8 *odrešito*

Do-bar ve-čer Bog da, do-bar ve-čer Bog da.

Kolendarski napjevi srednje Dalmacije

Snimio 1974. i transkribirao J. Martinić

polagano

Li - pa gra - na od o - ri - ja. Fa - ljen I - sus i Ma - ri - ja.

Uprav smo vam doma došli,	z bande puta nismo zašli
Na poštena ova vrata,	u Ivana ko u brata.
O Ivane, poštovani,	među ljudim odabrani.

Snimio 1974. i transkribirao J. Martinić

odriješito

Do - bar ve - čer Bog da, do - bar ve - čer Bog da.

Vrime ga je zvati,	vrime ga je zvati
I našem Marinu	razgovore dati.
Dobar večer Bog dâ,	vrime vas je zvati;
I svima u kući,	razgovore dati,

Kad je pri kolendravanju bio prisutan veći broj pjevača, oni su onda redovito i ponovno, razdijeljeni u dvije grupe, nastavljali gornjim napjevom (7) izlaganje većeg broja strofa ove iste kolende.

Došli smo vam kolendratu,	došli smo vam kolendratu,
Ove svece čestitati,	ove svece čestitati.
Na dobro vam doša Božić,	na dobro vam doša Božić.
Po Božiću sveti Stipan,	po Božiću sveti Stipan.
Po Stipanu sveti Ivan,	po Stipanu sveti Ivan.
Po Ivanu svi Mladenci,	po Ivanu svi Mladenci.
Po Mladincim Mlado lito,	po Mladincim Mlado lito!

Jerko Martinić – u istok zvizdu vidismo

Rodilo vam ulje, žito,
A najviše karagača,
Neka vam je puna bačva,
Niz Kaštela redom sela,
Poznaju vas sva vlastela,
Niz Kaštela guste grane,
Poznaju vas na sve strane,
A u Splitu mladi momci,
Poznaju vas svi trgovci,
Da si i ti čovik pravi,
Među ljudim odabrani,
Pred kućom vam zelen bor,
Za nj privezan vranac konj,
Ti, Marija, ne bud' lina,
Podigni se sa komina,
Donesi nam bocu vina,
Nemoj vodna nego cila,
Neka nam je družba mirna,
Otvarajte armerune,
I vadite botiljune,
Otvarajte škafetine,
Izvadite baškotine,
Ne čin' te nas ovdj stati,
Prid poštenim vašim vratim,
Di nas bura, kiša mlati,
Za obači vaše kuće,
Razdrli smo par obuće,
Z' ovaj trud i našu muku,
Dat ćete nam jednu tuku,
A sad, Bože, budi hvaljen,
S Marijom Divom uvik. Amen.
S Marijom Divom i Divicom,
I nebeskom cesaricom,

rodilo vam ulje, žito.
a najviše karagača,
neka vam je puna bačva!
niz Kaštela redom sela
poznaju vas sva vlastela.
niz Kaštela guste grane,
poznaju vas na sve strane.
a u Splitu mladi momci,
poznaju vas svi trgovci.
da si i ti čovik pravi,
među ljudim odabrani.
pred kućom vam zelen bor,
za nj privezan vranac konj.
ti, Marija, ne bud' lina,
podigni se sa komina.
donesi nam bocu vina,
nemoj vodna nego cila,
neka nam je družba mirna!
otvarajte armerune,
i vadite botiljune!
otvarajte škafetine,
izvadite baškotine!
ne čin' te nas ovdj stati,
prid poštenim vašim vratim,
di nas bura, kiša mlati.
za obači vaše kuće,
razdrli smo par obuće.
z' ovaj trud i našu muku,
dat ćete nam jednu tuku.
a sad, Bože, budi hvaljen,
S Marijom Divom uvik. Amen.
s Marijom Divom i Divicom,
i nebeskom cesaricom!

Primjer 14

216. UPRAJ SMO VAN KUĆI DOŠLI
(Kolendarska)

A 10. festival — 1976.

B »Solin« — Solin

C Duško Tambača

D Duško Tambača, Marin Barišić, Solin, 1975.

E Duško Tambača

Upraj smo van kući došli,
s bande puta nismo zašli,
na poštena ova vrata
u Marina ka u brata.

Dobra večer svima,
ovdi ćemo stati
i našem Marinu
razgovore dati.
Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani,
tebe fale ljudi, momci
i u Splitu svi trgovci.

Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani.

Nemojte nas ovdi stati
prid poštenin vašin vratin.

Otvarajte škafetine,
izvadite baškotine,
otvarajte armerune,
izvadite botiljune.
Otvarajte škafetine,
izvadite baškotine,
otvarajte armerune,
izvadite botiljune.

Upraj smo van kući došli,
s bande puta nismo zašli,
na poštena ova vrata
u Marina ka u brata.

Dobra večer svima,
ovdi ćemo stati
i našem Marinu
razgovore dati.

Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani,
tebe fale ljudi, momci
i u Splitu svi trgovci.

Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani.

Nemojte nas ovdi stati
prid poštenin vašin vratin.

Otvarajte škafetine,
izvadite baškotine,
otvarajte armerune,
izvadite botiljune.

Moderato

mp-mf 1. U—praj smo van ku—ći do—šli s ban—de
U—Ma—
mf

1. do šli

1.
I tenor solo (ostali Mm)
1. na pa—šte—na o—va vra—ta

pu—ta ni smo za—šli
ri—na ko u bra—ta

Mm
p

Tri ti vrila priko kuće vrila:
prvi vina, drugi mlika, treći mira,
sinove oženija, ćeri udava,
trud ti dava sa svi' strana.
Sa svi' strana, sa svi' strana.

Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani.

Tri ti vrila priko kuće vrila:
prvi vina, drugi mlika, treći mira,
sinove oženija, ćeri udava,
trud ti dava sa svi' strana.
Oj, Marine poštovani,
među ljudin odabrani.

F Pripovjedne, običajne, obredne i druge pjesme koje se izvode u klapi i pjevaju n poput klapskih pjesama (VIII).

G Razvijeniya harmonizacija (3).

H Četveroglasje s naglašenim ležećim tonom u pratećem glasu.

I Strofična pjesma ali nejednakih strofa: prva je od četiri trohejska osmerca, druga od četiri trohejska šesterca, treća od četiri trohejska osmerca + dva refrenska osmerca, slijede zatim jedan distih kojem je prvi stih iskrivljen do nerazumljivosti, a valja da glasi: »Ne čin'te nas ovdī stati«, zatim slijedi strofa od četiri trohejska osmerca i konačno serija od sedam stihova, od tih dva refrenska; rimovanje parno.

J banda, strana
škafetin, ladica
baškotin, dvopek
armerün, ormar
botiljün, velika boca

2. **più mosso**

Da-bra ve-čer svi ma! ov-di će-mo
i na-šen Ma-ri nu raz-go-vo-re

do-bra ve-čer, sta
i Ma-ri nu da

sta
da

(repeticija u II strofi)

sta-ti / da-ti / Oj Ma-ri-ne po-što va-ni / Te-be fa-le lju-di mam-ci

Oj Ma-ri-ne
Te-be fa-le

Tempo I^o
solo I tenor:

me-du lju-din o-da-bra-ni!
i u Spli-tu svi tr-gov-ci.

o-da-bra-ni
svi tr-gov-ci

o-da-bra-ni
svi tr-gov-ci

po—što — va — ni

TUTTI

me—đu lju—din o — da — bra — ni

D.C. al X poi CODA

kod ponavljanja preskočiti od osmog do šesnaestog takta

CODA

PODIKIVANJE : Tri ti vri'la priko kuće vri'la! Prvi vina! drugi mlaka! treći mira!
(parlando) Sinove oženja! čeri udava! trud ti dava sa svi' strana!
(izvode svi pjevači naizmjenično po dio teksta)

Solo I tenor:
Oj Ma

sa svi' stra—na sa svi' stra—na Mm

stra—na Mm

— ri — ne po—što — va — ni

TUTTI *cresc.* *ritard.*

p **f**

me—đu lju—din o — da — bra — ni!

Primjer 15

UPRAJ SMO VAN KUĆI DOŠLI

(SOLINSKA KOLENDA)

PUČKI NAPJEV

KAZIVAČ: SLAVEN BARIŠIĆ, SOLIN, 1972.

ZAPIS I OBRADA: DUŠKO TAMBAČA

MODERATO CON ALLEGRIA

T. *mf* 1. U - PRAJ - SHO VAN KU - ĆI DO - ŠLI
2. NE - MOJ - TE NAS OV - DI STA - TI

B. 1. DO - - - ŠLI -
2. STA - - - TI -

mf SBAN - DE - PU - TA NI SHO ZA - ŠLI, * NA PO - ŠTE - NA
PRID PO - ŠTE - NIN VA - ŠIN VRA - TIN, *p* (1. TEN SOLO, OSTALI MH...)

O - VA VRA - TA
mf U MA - RI - NA K' O U BRA - TA

DO - BRA - VE - ČER BOG - DA 3 OV - DI ČE - HO STA TI -
I NA - ŠEN MA - RI - NU RAZ - GO - VO - RA DA - TI -

DO - BRA VE - ČER STA - - - TI
I MA - RI - NU DA - - - TI

MENO MOSSO, POCO A POCO ACCELL...(2!)

1. OJ MA - RI - NE PO ŠTO - VA - NI ME - ĐU LJU - DIN O - DA - BRA - NI!
 2. O - TVA - RAJ - TE AR - ME - RU - NE IZ - VA - DI - TE BO - TI - JU - NE.

2 X RIPET..
 TE - BE FA - LE LJU - DI MOM - CI I U SPLI - TU SVI TR - GOV - CI.
 O - TVA - RAJ - TE AR - ME - RU - NE IZ - VA - DI - TE BO - TI - JU - NE.

1. OJ MA - RI - NE O - DA - BRA - NI!
 TE - BE FA - LE SVI TR - GOV - CI.
 2. O - TVA - RAJ - TE BA - ŠKO - TI - NE.
 O - TVA - RAJ - TE BO - TI - JU - NE.

OJ MA - RI - NE PO - ŠTO - VA - NI D.C. (2. KITICA) AL

OJ MA - RI - NE PO - ŠTO - VA - NI ME - ĐU - LJU - DIN O - DA - BRA - NI

SLUJEDI PODVIKIVANJE

IZVODE SVI PJEVAČI NAIZMJENIČNO, PO DIO TEKSTA, S TIM DA SVI ZAJEDNO PODVIKUJU PUNIM GLASOM: "TRI TI VRILA PRIKO KUĆE VRILA!" POTOM POJEDINAČNO: "PRVI VINA! DRUGI MLIKA! TREĆI MIRA! SINOVE OŽENIJA! ČERI UDAVA! BOG TI DAVA SA SVI ' STRANA!" NA KRAJU OPET ZAJEDNO: "BOG TI DAVA SA SVI ' STRANA!"
 NAKON PODVIKIVANJA QUASI CODA.

QUASI CODA
 CON MOTO

SA SVI' STRA - NA, SA SVI' STRA - NA, MHL STRA - NA

PO - ŠTO - VA - NI RIT. . . .

ME - ĐU - LJU - DIN O - DA - BRA - NI!

NAPOМЕНА: U DRUGOJ KITICI PRESKOČI SE OD* DO*

Primjer 16

DOBRO VEČER BOG DĀ

Moderato

Kolendra, splitska okolica, zapis i obrada Ljubo Stipišić

mf Do - bra ve - čer Bog dā, vri - me ga je zva - ti,

a i na - šem Je - ri raz - go - vo - ra da - ti!

Andantino

f 1. Doš - li smo vas poz - dra - vi - ti,
2. Po I - va - nu Mla - do - li - to,
3. Mla - do li - to sta - no - vi - to,
4. Ne čin' - te nas o - vdi sta - ti

i s va - ma se ve - se - li - ti.
Mla - do li - to sta - no - vi - to.
ro - di - lo vam u - lje, ži - to.
prid poš - te - nin o - vin vra - tin.

1. A ti, Ane, ne bud' lina, ustani se sa komina,
2. I donesi bocun vina, nemoj vodna nego cila!

3. Nami vrata otvorite, našu želju ispunite;
4. Oli litru, oli grozdić, na dobro van došo Božić.

Primjer 17

PASTORALNA KANTATA

Solo (con agitazione) (senza accompagnamento) Ljubo Stipišić (1992.)
 ♩ = 168 cca (♩ = 84) Poljica

mf di — tić ro-di se nam i Sin da-de se nam,
 ko — je - ga je o - blast na plecih nje-go-vih,
 i po-znat će se i - me nje-go-vo :

ZBOR
 Tenori

ve-li-ka sku-pa an
 Bassi

Solo
 mf Is pi-vaj-te Go-spo-di-nu
 del

pi-san no-vu, jer — bo je div-na u -

-či - ni o —

Adagio sensibile
Solo Tenor I. (falsetto)
(Trogir)

Ro-dil se je I — sus —

pp-mp

Tenor I.
Tenor II.

Špa-si-tej svi
mp

Tutti

-za ; 'ra-ni-želj o' svij dus

tu zna co-vi-ka

Solo 1. 2. ♩ = 148 cca. (♩ = 74) molto libero

zdrava sveta

rall.

(sempre solo)

Ro-di-te-lji-ce, po-ro-div-si po-ro-di nam Kra-lja

Solo i zbor
tutti

tenori
ko-ji ne-bo i ze-mlju uz-dr-ži u vje-ke vje

bass
o pri-slav-

Solo Tenor
(Solim)

ko va

Lento lamentoso

tutti

- na Bo-žja Ma-ri do stoj nam se mi-lost da-ži

Handwritten musical score for two traditional calendar songs. The score is written on five systems of staves, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The key signature is three sharps (F#, C#, G#) and the time signature is 3/4. The lyrics are in Croatian. The first system includes the instruction "poco piano". The second system includes the lyrics "da ja ju-bin Sin-ka Tvo-". The third system includes the lyrics "ga, ka mol Boga pridob". The fourth system includes the instruction "poco piano". The fifth system ends with a double bar line and the instruction "con".

(Kolendari dolaze s desne strane (klapa) te odlaze na lijevo poslije 5. repeticije)

moderato con brio (Solin) *tutti* 5. repeticije

tenor solo

KLAPA

Do-bro ve-čer Bog da, vri-me ga je zva-ti,
 a i na-šem Je-ri raz-go-vo-ra da-ti!

Andantino (Split-Sobin)

1. Do-šli smo van ko-len-dra-ti,
 2. Na'vi blag-dan, ki se ču-je,
 3. Po I-va-nu mla-do li-to,
 4. Ro-di-lo van u-je, ži-to,
 5. Ne čin'-te nas ov-vdi sta-ti,

1. 2. 3. 4. 5.

i sva - ma se ve - se - ži - ži -
 ki se - po svem svi - tu - stu - je .
 mla - do li - to sta - no - vi - to .
 sve to bo - je sva - ko li - to .
 prid poš - će - nim o - vin vra - tiw .

(kolendari, tj. pučka skupina, "klapa" odlaze pjevajući na lijevo)

Dobro večer Bog da, vri-me ju je zva-ti,
 a i našoj Ma-ri raz-go-vo-ra da-zi

Solo (Comodo) (Solin) *mf* (kolendari
 otišti) *mf*
 Sti-pan jur bla-že-ni, sva-ko ga zo-ve, svad-be-nu *mf*

ZBOR
Tutti

što-va-ti, da-naš-nje dan. Mr-tvas-ke gor-kosti, nje-go-ve
sempre f ff

mu-ke, tvar-di ko ka-men zlo-tvor mu da!

Con brioso

On u-mi-re ra-di-ji-re, mla-di-li-ta ple-me-ni-ta

con passione

bi-se-mic kru-ni-ca stav-je-na tad ! Bi-se-mic

SOLO (Poljica)
 $\text{♩} = 180 \text{ cca. } (\text{♩} = 90)$
 molto libero

kru-ni-ca stav-je-na tad ! Bla-že-na u-tro-ka

mp

Ma-ri-je Di-ve, ko-ja je no-si-la vječ-ne-ga O-ca Si

ZBOR

Tenori *f* na

Basi *f* Si na

p. *p.*

Adagio sensibile (Trogir)
Solo Tenori. (falsetto)

Vi - so - ki Spa - st - tej

Tenori: *pp-mp*

gospo - dar vi ka ;

Tutti

stvo - ri se pri - ja - tej

tu zna co - vi - ka

(Kolendari dolaze s desne strane (klapa) te repeticije 1.2.3.4.5 - pa do FINE pjevaju s Zborom)

Moderato con brio (Solin)

KLAPA

Dobro ve-čer Bog da vri-me ga je zva-ti,
 a i našem spi-pi raz-go-vo-ra da-ti.

KLAPA I MUŠKI ZBOR

Andantino Split-Solin

1. A ti, A - ne, ne bud' li - na,
 2. I do - ne - si bo - eun vi - na,
 3. O - tvo - ru - že ska - fe - ži - ne,
 4. Na - min vra - ža ot - vo - ri - že,
 5. O - li lit - ru, o - ži groz - dić,

piu mosso

1.2.3.4.5.

us - ta - ni se sa ko - mi - na,
 ne - moj vo - dna ne - go ci - za!
 iz - va - di - že baš - ko - ži - ne.
 na - šu že - lju is - pu - ni - že
 na dob - ro van do - so Bo - žić!

Dovikuj u: (*parlando*) con tutta la forza!

Tenor II. *Bariton*

Tri ti vri-la pri-ko ku-ce vri-la: pr-vi u-ja!

Tenor I. *Bas*

Dru-gi vi-na! Tre-ci Bož-jeg mi-ra!

Bar. *T1*

Si-no-ve že-ni-ja! ce-ni u-da-va!

Bas II.

Bog ti da-va sa svih stra-na!

Klapa i muški zbor
Andantino

Bog ti da-va sa svih stra-na,

sempre ff

Bog ti da-va sa svih stra-na!

molto rall.

lungo molto

FINE

Primjer 18

SVETOJ ŽRTVI USKRSNICI

(uskrsna posljednica)

Pučki crkveni napjev iz Solina
Snimio (2022.) i transkribirao Mirko Jankov

Allegretto (♩≈100)

Sve - toj Žr - tvi us - kr - sni - ci Daj - te sla - vu kr - šte - ni - ci.

Ja - nje ov - ce o - slo - bo - di, Krist nas gre - šne pre - po - ro - di. (...)

Po - bjed - ni - če, Kra - lju di - van, Bu - di na - ma mi - lo - sti - van! A - men, a - le - lu - ja!

Primjer 19

DOĐI, DUŠE PRESVETI

(duhovska posljednica)

Pučki crkveni napjev iz Solina

Snimio (2022.) i transkribirao Mirko Jankov

Allegretto (♩≈100)

1. Do - di, Du - še Pre - sve - ti, Sa ne - ba nas po - sje - ti Zra - kom svo - je mi - lo - sti. (...)

10. Daj nam kre - post za - slu - žnu I smrt lije - pu, bla - že - nu, Daj vje - ko - vit svi - ma raj. A - men, a - le - lu - ja!

The musical score is written for voice and piano. It consists of two systems. The first system is marked 'Allegretto' with a tempo of approximately 100 beats per minute. The key signature has one sharp (F#). The melody is written in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef. The lyrics are: '1. Do - di, Du - še Pre - sve - ti, Sa ne - ba nas po - sje - ti Zra - kom svo - je mi - lo - sti. (...)' The second system continues the melody and piano accompaniment. The lyrics are: '10. Daj nam kre - post za - slu - žnu I smrt lije - pu, bla - že - nu, Daj vje - ko - vit svi - ma raj. A - men, a - le - lu - ja!' The score ends with a double bar line and repeat dots.

Primjer 20

HVALI, SION, SPASITELJA

(tijelovska posljednica)

Pučki crkveni napjev iz Solina
Snimio (2022.) i transkribirao Mirko Jankov

Allegretto (♩≈96)

1.Hva - li, Si - on, Spa - si - te - lja, Vo - du svog i U - či - te - lja, Pje - sma - ma i po - pijev - kom. (...)

24.Sil - ni Bo - že što nam je - sti Na ze - malj - skoj da - ješ ce - sti: Daj nam go - re s to - bom sje - sti,

Me - du sve - ce ti nas smje - sti U ne - bu kod sto - la svog. A - men, a - le - lu - ja!

Primjer 21

BRAĆO, BRATA/SESTRU SPROVODIMO

(pjesma bratovštine za pokojnoga brata/sestru)

Pučki crkveni napjev iz Vranjica
Snimio (2016.) i transkribirao Mirko Jankov

Allegretto (♩≈96)

The musical score is written for piano in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of two systems. The first system has a tempo marking of 'Allegretto' with a quarter note equal to approximately 96 beats per minute. The melody is in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. The lyrics are: 'Bra - ćo, bra - ta spro - vo - di - mo, Za nj se Bo - gu po - mo - li - mo.' The second system continues the melody and accompaniment. The lyrics are: 'U ne - be - ska, Bo - že, vra - ta, pri - mi du - šu na - šeg bra - ta (...)' The score ends with a double bar line and a fermata over the final note.

Bra - ćo, bra - ta spro - vo - di - mo, Za nj se Bo - gu po - mo - li - mo.

U ne - be - ska, Bo - že, vra - ta, pri - mi du - šu na - šeg bra - ta (...)

VRELA I LITERATURA

- ***: *Bilten br. 15*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976.
- ***: *Bilten br. 27*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976., str. 3.
- ***: *X festival dalmatinskih klapa*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa, 1976.
- ***: *Nedjeljni i blagdanski misal za narod: Godina ABC*, VI. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012.
- Bersa, Vladoje: *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, Zagreb: HAZU, 1944.
- Bezić, Jerko: Uz prvi svezak Spomenika glagoljaškog pjevanja, u: Jerko Bezić (ur.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja, prvi svezak: Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, snimio, transkribirao i analizirao Stjepan Stepanov, Zagreb: JAZU, 1983., str. V-[XVII].
- Buble, Nikola: *Glazba kao dio života: etnomuzikološke teme*, Split – Trogir: Umjetnička akademija u Splitu – Matica hrvatska ogranak Trogir, 1997.
- Buble, Nikola: *Dalmatinska klapska pjesma*, Omiš – Split: Centar za kulturu Omiš – Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, 1999.
- Buble, Nikola: *Kulturološki pristup glazbi*, Split: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu – Ogranak Matice hrvatske Split, 2004.
- Civlich, Mattia [Čulić, Matij] (prir.): *Pisne duhovne raslićne*, U Mletzih: Kod Sebastiana Coleti, MDCCCV. [1805.]
- Čaleta, Joško: The »Klapa Movement« – Multipart Singing as a popular tradition, *Narodna umjetnost*, vol. 45, br. 1, 2008., str. 125-148.
- Ćićerić, Tonći: Sprovodni napjev solinske Bratovštine, *Tusculum*, vol. 3, br. 1, 2010., str. 147-165.
- Ćićerić, Tonći: Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 149-176.
- Ćićerić, Tonći: Solinsko glagoljaško pjevanje na magnetofonskim snimkama Stjepana Stepanova iz 1964. godine, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 191-214.
- Dobronić, Antun: *Zbirka pučkih popijevaka Split – Kaštela – Trogir*, rukopis pohranjen u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, 1947.
- Dobronić, Antun: *Stručni izvještaj o muzičkom folkloru u prostoru Split – Kaštela – Trogir (sakupljenom na terenu i mjesecu decembru godine 1947. – za Etnografski muzej u Zagrebu)*, rukopis, 1948.
- Ganza, Herci: *Festival dalmatinskih klapa Omiš: 1967 – 2016*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 2017.
- Ganza, Herci: *Nima vaki testamenta: biografija Ljube Stipišića Delmate*, Zadar: Zaklada Ljubo Stipišić Delmata, 2020.
- Glavurdić, Josipa: *Demografska obnova Grada Solina*, diplomski rad načinjen na Geografskomu odsjeku Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.
- Grgić, Miljenko: *40 godina Omiškog festivala*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa – Omiš, 2009.
- Lozica, Ivan: Došli smo vam kolendati, u: Naila Ceribašić – Grozdana Marošević (ur.): *Glazba, folklor i kultura, Svečani Zbornik za Jerka Bezića*, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Hrvatsko muzikološko društvo, 1999., str. 163-173.
- Jankov, Mirko: Glagoljaška glazbena baština u Solinu i njegovoj okolini, *Tusculum*, vol. 3, br. 1, 2010., str. 133-145.
- Jankov, Mirko: Večernje koje se pjevaju u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 4, br. 1, 2011., str. 175-198.

- Jankov, Mirko: Stara solinska misa, *Tusculum*, vol. 5, br. 1, 2012., str. 177-203.
- Jankov, Mirko: Nekoliko crkvenih pučkih napjeva iz Solina, *Tusculum*, vol. 6, br. 1, 2013., str. 157-190.
- Jankov, Mirko: Pučki sprovodni napjevi iz Klisa, *Tusculum*, vol. 7, br. 1, 2014., str. 165-190.
- Jankov, Mirko: Solinski pučki crkveni napjevi u Velikome tjednu, *Tusculum*, vol. 8, br. 1, 2015., str. 203-221.
- Jankov, Mirko: Iz pučkoga crkvenog repertoara pjevača župe sv. Martina biskupa u Vranjicu, *Tusculum*, vol. 9, br. 1, 2016., str. 191-221.
- Jankov, Mirko: *O jezice, spivaj virno! Pučko crkveno pjevanje u Klisu*, Klis: Općina Klis, 2016.
- Jankov, Mirko (prir.): *Svetkovina sv. Petra i Pavla – I. Večernja (Partitura)*, priređeno i umnoženo za internu liturgijsku uporabu u konkatedrali sv. Petra apostola u Splitu, Split, 2016.
- Jankov, Mirko: Pučki crkveni napjevi Jobova štenja za pokojne iz Klisa, Solina, Vranjica, Mravinaca i Kučina – transkripcije i komparativna analiza, *Tusculum*, vol. 11, br. 1, 2018., str. 233-254.
- Jankov, Mirko: »Drugi život« dvaju tradicijskih crkvenih napjeva Puče moj (Prijekorâ) u izvedbi Vokalista Salone iz Solina, *Tusculum*, vol. 12, br. 1, 2019., str. 119-137.
- Jankov, Mirko: Pregled stanja pučkoga crkvenog pjevanja glagoljaških korijena u Solinu, Klisu, Vranjicu, Mravincima i Kučinama u 2020. godini, *Tusculum*, vol. 14, br. 1, 2021., str. 167-219.
- Jankov, Mirko: Iz pučke crkvene pjevačke i molitvene baštine u župi Sv. Roka u Medovu Docu, u: Slavko Kovačić: *Medov Dolac: od zagvoške kapelanije do samostalne župe: u povodu proslave 250. obljetnice gradnje crkve sv. Roka*, Medov Dolac: Župa svetog Roka, 2022., str. 171-180.
- Jankov, Mirko: *Stoljeća glazbe u Splitu: Grad očima čujnoga...*, Split: Hrvatski dom, 2022.
- Kalogjera, Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu, *Sv. Cecilija*, god. XIV., br. 1-4, 1920., str. 8-9, 32-35, 74-80; god. XV., br. 1-6, 1921., str. 5-8, 32-34, 55-57, 87-88, 113-116, 148-149; god. XVI., br. 1-3, 1922., str. 5-6, 37-38, 72-74.
- Katić, Lovre: Solin od VII do XX stoljeća, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, vol. 9, br. 1, 1955., str. 17-91.
- Katić, Lovre: *Ubavo selo*, Zagreb: Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, 1944.
- Kljenak, Krešimir – Vlahović, Josip (ur.): *Zbornik dalmatinskih klapskih pjesama izvedenih na festivalima u Omišu od 1967 do 1976*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 1979.
- Magdić, Krešimir: *U sej vr'jeme godišta: božićne pjesme i kolende*, Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo, 2019.
- Martinić, Jerko: *Glagolitishe Gesänge Mitteldalmatiens* (Teil I Text, Teil II Noten), Regensburg: Gustav Bosse Verlag, 1981.
- Martinić, Jerko: *Pučki napjevi misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije*, Zagreb: HMD, 2011.
- Martinić, Jerko: *Glagoljaško-tradicijsko pjevanje: Jutarnja i večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području Srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar)* (Transkripcije [I.] – Analitički osvrt na transkripcije [II.]), Zagreb: HMD, 2014.
- Martinić, Jerko: *U Istok zvizdu vidismo: kolendarski napjevi srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač, Hvar i Vis)*, Solin: »Zvonimir«, 2015.
- Martinić, Jerko: Crkveno pučko-glagoljaško pjevanje srednje Dalmacije. Retrospektivni osvrt na slijed istraživanja i proučavanja, *Bašćinski glasi*, vol. 16, br. 1, 2021., str. 173-264.

- Matijević, Marko – Domazet, Mladen: *Solinska svakodnevnica u osvit novoga doba*, Solin: »Zvonimir« Solin, 2006.
- Marko Matijević – Vinko Sanader (ur.): *Sto godina Župe Gospe od Otoka u Solinu*, Solin: Župa Gospe od Otoka Solin, 2011.
- Milčetić, Ivan: Koleda u južnih Slavena: na osnovi historičkih vijesti, narodnih pjesama i običaja našeg vremena, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, knjiga 22, Zagreb, 1917., str. 1-124.
- Nettl, Bruno: *Folk and Traditional Music of the Western Continents (with Chapters on Latin America by Gérard Béhague)*, II. izdanje, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1973.
- Stepanov, Stjepan: Uvod, u: Jerko Bezić (ur.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja, prvi svezak: Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, snimio, transkribirao i analizirao Stjepan Stepanov, Zagreb: JAZU, 1983., str. XIX-[XXIV].
- Stipišić, Ljubo (ur.): *Pučki crkveni i svjetovni pjevači Solina. Pivači Salone: glagoljaško pjevanje Solina* [autor teksta: Siniša Vuković], Solin: Općinsko poglavarstvo, 2002.
- Stipišić Delmata, Ljubo: *...I RIČ SE BOGOM UČINI...: oratorijska kantata za muški zbor, ženski zbor i sola: kolende i božićni napjevi kod puka u Dalmaciji, Primorju i Istri: canto a cappella*, Split, listopada 1994., rukopis pohranjen u Gradskoj knjižnici Marka Marulića Split (sign. NR29)
- Stipišić Delmata, Ljubo: *I Rič se Bogom učini (...)*, Zagreb: Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado, 2006.
- Stipišić Delmata, Ljubo: *Identitet*, Split: Gradska knjižnica Zadar, 2011.
- Stipišić Delmata, Ljubo: *Anima Delmatica*, Zagreb: Profil Knjiga, 2012.
- Šetka, Jeronim: *Hrvatska kršćanska terminologija*, II. izmijenjeno, popravljeno i upotpunjeno izdanje, Split: »Marija«, 1976.
- Tambača, Duško: *Pismo moja, hrli tamo*, Omiš: Festival dalmatinskih klapa Omiš, 2021.
- Topić, Slavko: Pučki oblici u crkvenom pjevanju, u: *Crkvena glazba. Priručnik za bogoslovna učilišta*, Zagreb: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1988., str. 37-66.
- Zaninović, Antonin: Nekoliko kolenda iz Dalmacije, *Sv. Cecilija*, god. XXXII., br. 6, 1938., str. 182-186.
- Žganec, Vinko: *Muzički folklor I: Uvodne teme i tonske osnove*, Zagreb: autorova naklada, 1962.
- Županović, Lovro: O tonalnim osnovama tzv. dalmatinskog narodnog melosa, *Čakavska rič*, vol. VII., br. 1, 1977., str. 65-78.

POVEZNICE ZA MREŽNE STRANICE:

- <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32376> (pristup 19. ožujka 2022.)
- <http://fdk.hr/> (pristup 19. ožujka 2022.)
- <http://dnc.nsk.hr/journals/LibraryTitle.aspx?id=227b974b-8745-45da-a033-6e08fc3367a0#> (pristup 19. ožujka 2022.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=FIjCQxQdXTw> (pristup 19. ožujka 2022.)
- <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1838> (pristup 7. svibnja 2022.)
- <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=9486> (pristup 7. svibnja 2022.)
- <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66830> (pristup 7. svibnja 2022.)
- <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=4952> (pristup 7. svibnja 2022.)

<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39176> (pristup 7. svibnja 2022.)

<http://fdk.hr/osoba/dusko-tambaca/> (pristup 7. svibnja 2022.)

<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58130> (pristup 7. svibnja 2022.)

<https://www.solin.hr/novosti/solin-narastao-za-gotovo-1000-stanovnika/> (pristup 13. svibnja 2022.).

SUMMARY

TWO TRADITIONAL CAROL CHANTS FROM THE SOLIN AREA PERFORMED BY THE VOCAL ENSEMBLE *PUČKI PIVAČI GOSPE OD OTOKA*: CONTINUITY AND CHANGES IN THE MUSICAL-CULTURAL AND SOCIO-RELIGIOUS (CON)TEXT

The traditional vocal expression of religious and secular purposes is a phenomenon that still exists in the area of today's city of Solin and in a large part of its surroundings. Although such singing – spontaneous, but certainly well »coordinated« – during the last century (and by all accounts even earlier), when Solin was still a suburban town/village, figured as a significantly more distinct folk musical performance and a phenomenon more closely related to the identity of the domicile population, its recent state still offers enough relevant ethnomusicological content that can be studied in the light of the musical-cultural and socio-religious (con)text. Its main representatives and holders confirmed by centuries of practice, *Pučki pivači Gospe od Otoka*, still perform old Solin folk songs, both church (of Glagolitic origin) and secular, as unison, two-part or three-part singing, which they spontaneously inherited from their predecessors.

The paper deals with two traditional carol chants from Solin: the current three-part male chant *Lipa grana od orija* and the unison, strikingly simpler *Tri su kralja idrila*, which has been out of use for decades, and which was probably sung by 1970s by groups of children at Christmas greetings, especially the acolytes as they went to bless the houses accompanied by the priest. In these two examples (which used to be, or still are, an essential part of Solin's »Christmas celebration«), the local traditional vocal expressiveness »in miniature« can be outlined in a very lively way, but also the peculiar overlapping of the musical spheres of the sacred and the secular through the prism of their popular (re)interpretations. The six arrangements of a larger (and far more famous) carol illustrate the connection of the respective type of traditional expression with the designed and composed, which is why even the tune *Lipa grana od orija* was eligible to be included into the concert repertoires of certain (professional) vocal ensembles in Solin and its surroundings, and thus get greater dissemination and better public prominence.

Keywords: carols; traditional (Christmas) customs; folk church singing; folk secular singing; vocal ensemble (*klapa*); Solin; Dalmatia